МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет економіки і підприємництва

Кафедра обліку і оподаткування

Допущено до захисту
“_____” _____ 2023 р.
Зав. кафедри, д.е.н., професор
_____ **Мельник Л.Ю.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА У ТОВ «БЕЗПЕЧНА» УМАНСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Виконала – студентка 2 курсу, групи 21 м-з-о освітньої програми «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування
Горобець Вікторія Вікторівна

Науковий керівник – д.е.н., професор
Кучеренко Тамара Євгенївна

Умань – 2023

Реферат
на кваліфікаційну роботу:
«Облік і аналіз витрат виробництва продукції свинарства у ТОВ «Безпечна» Уманського району Черкаської області»
студентки факультету економіки та підприємництва
Уманського національного університету садівництва
Горобець Вікторії Вікторівни

Оптимізація витрат виробництва продукції тваринництва в цілому і свинарства зокрема – один із головних факторів росту прибутковості сільськогосподарських підприємств. Це зумовлює необхідність по-новому визначити роль, місце і зміст обліку й аналізу витрат виробництва продукції свинарства, обґрунтувати його методологію в системі управління. В кваліфікаційній роботі використано теоретичний матеріал з сучасних навчальних посібників, наукових статей та інших праць провідних науковців. Робота складається із трьох розділів. Загальний об'єм роботи складає 52 сторінки. Робота містить 10 таблиць, 21 рисунок, 2 додатки. Кількість використаних джерел становить 58 наукових праць.

Мета роботи –наукове обґрунтування теоретичних основ і розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку і аналізу витрат на виробництво продукції свинарства.

Перший розділ роботи – теоретичний. В ньому висвітлено проблеми обліку і аналізу витрат виробництва продукції свинарства. Розглянуто нормативно-правове забезпечення обліку і аналізу витрат виробництва продукції свинарства.

В другому розділі висвітлена організаційно-економічна характеристика ТОВ «Безпечна», охарактеризовано ресурси підприємства, його спеціалізація. Здійснений аналіз витрат виробництва продукції свинарства на підприємстві, описано стан бухгалтерського обліку витрат виробництва продукції свинарства.

В третьому розділі внесено пропозиції щодо удосконалення обліку витрат виробництва продукції свинарства.

Анотація

В кваліфікаційній роботі на прикладі ТОВ «Безпечна» Уманського району Черкаської області досліджено проблеми обліку та аналізу витрат виробництва продукції свинарства, розроблено заходи по удосконаленню обліку витрат виробництва продукції свинарства на підприємстві.

Ключові слова: бухгалтерський облік, аналіз, свинарство, витрати, собівартість.

The summary

In the qualification work on the example of LLC "Bezpechna" of the Uman district of the Cherkasy region, the problems of accounting and analysis of production costs of pig production were investigated, measures were developed to improve the accounting of production costs of pig production at the enterprise.

Key words: accounting, analysis, pig farming, expenses, cost price.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА	6
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	14
2.1. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства	14
2.2. Облікова політика підприємства щодо обліку витрат виробництва продукції свинарства	21
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ	36
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток тваринництва завжди є головним завданням уряду, що відображено у презентованому НААНУ проекті Стратегії розвитку тваринництва на період до 2030 року, яким передбачається задовольнити потреби внутрішнього ринку та збільшити експортний потенціал галузі на 10-12%. Визначено пріоритети розвитку тваринництва, форми державної підтримки, механізми стимулювання виробництва у фермерському секторі та на інвестиційно привабливих підприємствах, які можуть підвищити продуктивність тварин і конкурентоспроможність виробництва.

Виробництво продукції свинарства, облік даного процесу та аналіз ефективності ресурсів використання є дискусійними проблемами аграрної економіки. У більшості аграрних підприємств нині спостерігається розбалансована структура виробництва та спеціалізація на виробництві продукції сільськогосподарських культур, що виявилася останнім часом як основна складова частина експортного потенціалу та майже єдине джерело формування прибутку. Недалекоглядність менеджерів аграрних підприємств, низька ліквідність та скрутний фінансовий стан зумовили знищення тваринництва в підприємствах приватної форми власності.

Мета дослідження являє собою наукове обґрунтування теоретичних основ і розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку і аналізу витрат на виробництво продукції свинарства.

Для досягнення мети поставлені до вирішення наступні **завдання**:

- розкрити сутність витрат на виробництво продукції свинарства;
- проаналізувати особливості процесу виробництва в свинарстві та їх вплив на побудову обліку на підприємстві;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку витрат виробництва продукції свинарства;
- дослідити фінансово-економічний стан досліджуваного підприємства;
- здійснити аналіз витрат виробництва продукції свинарства;

- надати характеристику організації роботи бухгалтерської служби та здійснити оцінку базових засад облікової політики досліджуваного підприємства;

- проаналізувати стан первинного, синтетичного і аналітичного обліку витрат виробництва продукції свинарства в досліджуваному підприємстві;

- виявити напрямки зменшення витрат виробництва продукції свинарства;

- виявити напрямки удосконалення обліку витрат виробництва продукції свинарства.

Об'єктом дослідження є господарські операції, що формують витрати на виробництво продукції свинарства та відображаються в системі обліку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, організаційно-методичних та практичних аспектів обліку і аналізу витрат виробництва продукції свинарства.

Методи дослідження. Матеріали для теоретичного розділу було опрацьовано з використанням методів узагальнення, порівняння та групування. Для дослідження аналітико-рекомендаційної частини було використано метод логічно-наслідкового зв’язку, економіко-статистичні методи (ряди динаміки, графічний, трендовий аналіз). Результати розрахунків представлено в табличному та графічному вигляді.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА

Формування витрат потрібно для процесу виробництва на підприємстві. Як зауважують вчені, «процес виробництва є сукупністю операцій із виготовлення продукції та одним з основних процесів господарської діяльності» [1]. В свинарстві формуються певні технологічні процеси, які зумовлюють відповідний рівень і структуру витрат. Виділимо чинники формування витрат в свинарстві за допомогою рис. 1.1.



Рис. 1.1. Чинники формування витрат в свинарстві

Також вчені виділяють інші чинники формування витрат, зокрема Мовчанюк А.В узагальнила їх наступним чином: «найбільш вагомими зовнішніми чинниками вважаються кон'юнктура споживчого ринку; ціни та тарифи на послуги; інфляційні процеси у країні; механізм державного регулювання господарської діяльності. До внутрішніх відносять обсяг та склад товарної продукції; швидкість обертання активів; умови матеріального постачання; стану та ефективності використання основних засобів; стану та ефективності використання трудових ресурсів; структури капіталу тощо» [33].

Вчені акцентують увагу на доцільності і необхідності врахування чинників формування витрат на виробництво і вихід готової продукції при побудові ефективності моделі управління та стратегічного розвитку суб'єкта підприємництва. Але повністю підтримуємо думку вченого Колісник Г.М., що «Україні усталена так звана традиційна модель регулювання витрат, яка, на жаль, не враховує достатньою мірою специфіку діяльності підприємницького сектору в конкурентному середовищі залежно від сфери діяльності, адже основи традиційної моделі базуються на таких тезах: у бухгалтерському обліку формується справжня собівартість одиниці продукції; аналіз витрат за елементами і статтями калькуляції відбувається під час побудови системи регулювання та управління ними» [17].

Дійсно, така тенденція відчувається в процесі реалізації тактичних напрямків для досягнення стратегічної мети, оскільки, на думку фахівців, «головною функцією, яка впливає на величину та рівень витрат, розглядають обсяг виробництва, що характеризує традиційну модель такого управління. Залежність поведінки витрат від впливу інших факторів практично не враховується» [17]. Тому виникає необхідність формування якісного інформаційного простору для розробки оптимального плану розвитку підприємства за допомогою облікових інструментів.

На думку Кравченко О.В і Леоненко К.О. «облік витрат виробничих підприємств – це сукупність робіт з групування та відображення в аналітичному розрізі вартості матеріальних, трудових та інших ресурсів, витрачених у звітному періоді» [22]. Дійсно, процес виробництва зумовлює відповідні роботи, які мають бути виміряні та зафіксовані у відповідних інформаційних джерелах.

Повністю підтримуємо думку Мезенцевої Н.М. та Серікової Т.А.: «облік витрат у сільськогосподарському виробництві має забезпечувати оперативне, достовірне й повне надходження інформації щодо кількості та вартості одержаної продукції, трудових, матеріальних і грошових витрат на виробництво продукції за підприємством загалом та за окремими його

структурними підрозділами (бригадами, цехами, фермами тощо)» [30]. Завдання обліку витрат виробництва для потреб управління наведено на рис. 1.2.

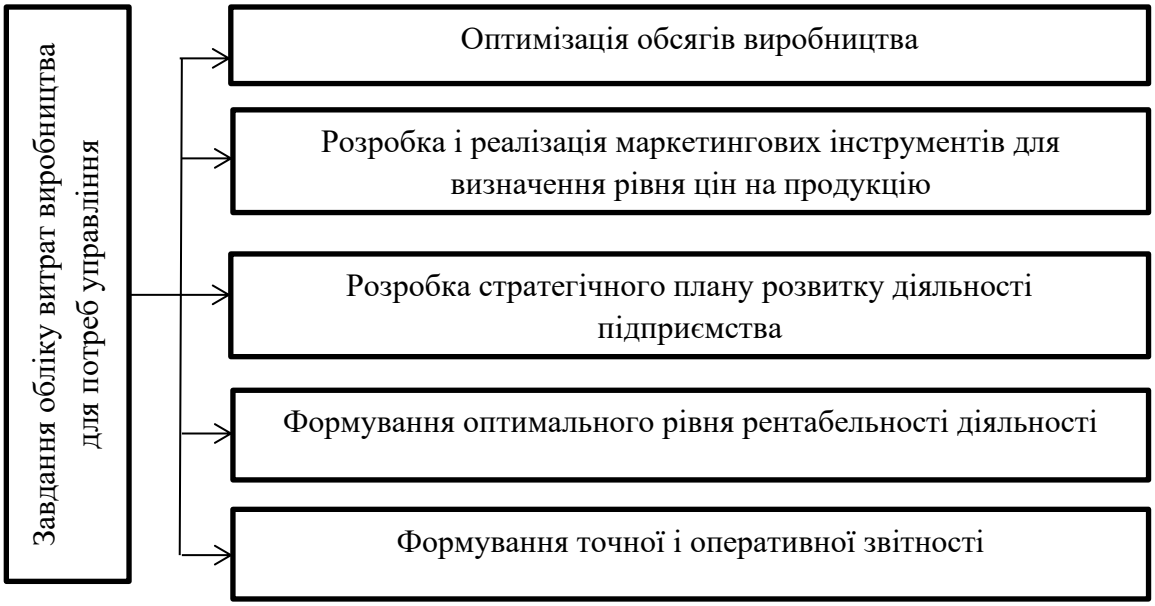


Рис. 1.2. Завдання обліку витрат виробництва для потреб управління

Вчені, зокрема Гуцаленко Л. В. та Безух С. Ю., наголошують, що «якість, своєчасність подання інформації залежить від облікової політики підприємства та налагодженості роботи облікових служб, чіткої організації та дотримання графіку документообігу первинного відображення, який є початковою стадією господарського обліку та забезпечує факт здійснення господарської операції» [10].

Відповідно до Закону №996 [52] суб’єкт підприємництва самостійно визначає перелік і склад витрат на виробництво. Як зауважують Подмешальська Ю.В. та Понякіна К.Ю., «організація бухгалтерського обліку виробничих витрат розпочинається з визначення об’єктів обліку виробничих витрат» [49]. Об’єкти обліку і контролю витрат відповідно до нормативних джерел наведено на рис. 1.3.



Рис. 1.3. Об’єкти обліку витрат відповідно до нормативних джерел

Як вже було відзначено, перелік технологічних процесів у відповідному виді виробництва чинить вплив на формування складових елементів витрат саме в цьому виробництві. Зокрема, специфічні технологічні групи тварин вимагають відповідні витрати товарноматеріальних цінностей або конкретних послуг чи робіт. Більш того, на підприємстві можуть бути окремі умови для здійснення певних видів робіт, а деякі види робіт чи послуг можуть бути отримано зі сторони, тому це знаходить своє відображення в переліку складових елементів витрат на виробництво і вихід готової продукції у відповідній галузі. Наведемо складові елементи витрат на виробництво в свинарстві на рис. 1.5. Перелік цих елементів формується у відповідності до переліку та послідовності технологічних процесів виробництва, зокрема, в свинарстві.

Складові елементи витрат на виробництво в свинарстві на рис. 1.4. Перелік цих елементів формується у відповідності до переліку та послідовності технологічних процесів виробництва, зокрема, в тваринництві.

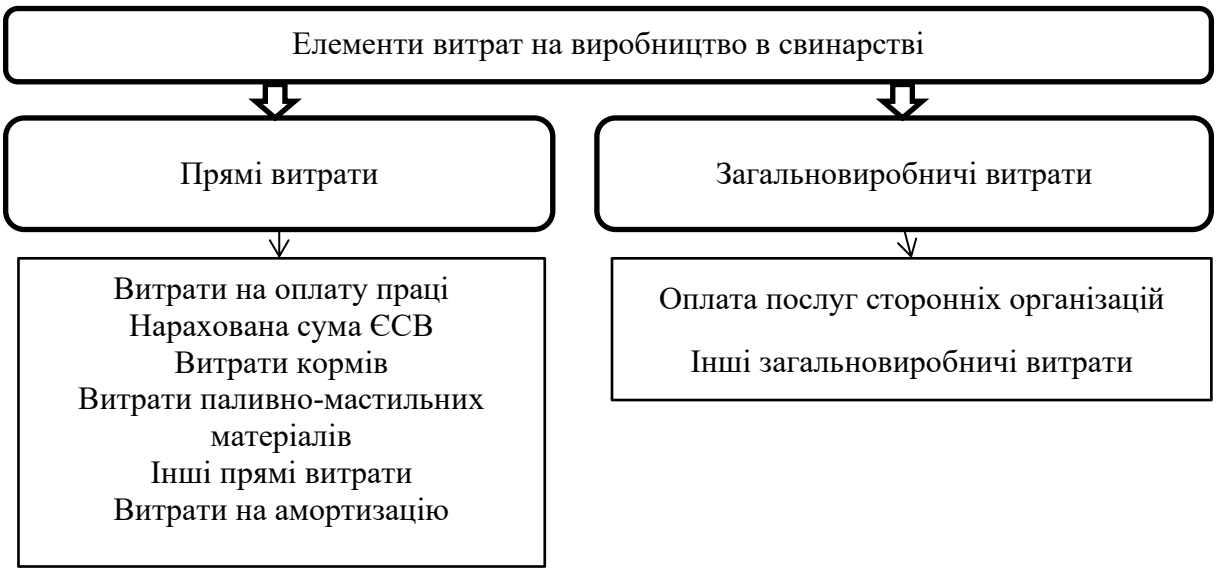


Рис. 1.4. Складові елементи витрат на виробництво в свинарстві

Склад витрат формується індивідуально для конкретного підприємця і для конкретного виду і умов виробництва, тому доцільним є фіксація визначеного переліку у відповідному розпорядженні щодо побудови системи обліку і контролю.

Облікова функція системи менеджменту підприємство тісно пов’язана з реалізацією контрольних процедур. На цьому наголошують вчені: «у сучасних умовах господарювання особливу роль відіграє контрольна функція обліку витрат, дієвість якої забезпечується через функціональні особливості елементів методу бухгалтерського обліку» [10]. Підтримуємо цю думку, оскільки саме реальні, а не формальні контрольні дії в галузі тваринництва забезпечать менеджерів підприємства необхідним обсягом якісної інформації для обґрунтування і оптимізації відповідних тактичних і стратегічних рішень.

Відповідно, як процес виробництва, так і вихід продукції виступають об’єктом облікового забезпечення і контрольних процедур для потреб управління. Тому насамперед висуваються вимоги щодо якості та своєчасності формування інформаційних джерел в повній мірі. Саме дотримання цієї вимоги забезпечить побудову ефективної системи менеджменту суб’єкта підприємництва. Для бухгалтерів і контролерів на перший план виступає необхідність врахування чинників впливу на процес формування витрат в

тваринництві. Тому доцільним є перш за все обізнаність щодо переліку та послідовності технологічних процесів виробництва, зокрема, в тваринництві, оскільки саме на цих процесах відбувається формування первинного інформаційного процесу, що в подальшому буде і об’єктом контрольних дій.

Таким чином, формування витрат потрібно для процесу виробництва на підприємстві. В свинарстві формуються певні технологічні процеси, які зумовлюють відповідний рівень і структуру витрат. Тобто процес виробництва зумовлює відповідні роботи, які мають бути виміряні та зафіксовані у відповідних інформаційних джерелах. Суб’єкт підприємництва самостійно визначає перелік і склад витрат на виробництво. Облікова функція системи менеджменту підприємство тісно пов’язана з реалізацією контрольних процедур. Саме реальні, а не формальні контрольні дії в галузі тваринництва забезпечать менеджерів підприємства необхідним обсягом якісної інформації для обґрунтування і оптимізації відповідних тактичних і стратегічних рішень.

Бухгалтерський облік на будь-якому підприємстві підпорядковано вимогам нормативних актів, тобто будь-які облікові операції мають бути відображено відповідно до правил, які викладено у відповідному нормативно-правовому забезпеченні. Процес формування витрат на виробництво продукції жорстко регламентується Податковим законодавством, оскільки від рівня витрат в прямій залежності знаходиться показник прибутку, який є базою для оподаткування діяльності підприємства. Тому вважаємо доцільним для потреб досягнення мети дослідження проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку витрат виробництва продукції свинарства.

Слід відзначити, що в Україні існують ієрархічні рівні нормативно-правове регулювання системи обліку і контролю суб’єктів підприємництва, зокрема, на першому рівні виділено відповідні закони України або кодекси законів; на другому рівні виділено Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку; третій рівень передбачено для рекомендацій щодо ведення обліку відповідних операцій або відповідних Положень; четвертий рівень передбачено для самостійного (внутрішнього) регулювання відповідного суб’єкта

підприємництва. Слід відзначити, що ці рівні нормативного забезпечення регламентують будь-яку ділянку обліку і контролю, в тому числі і формування витрат на виробництво і вихід готової продукції.

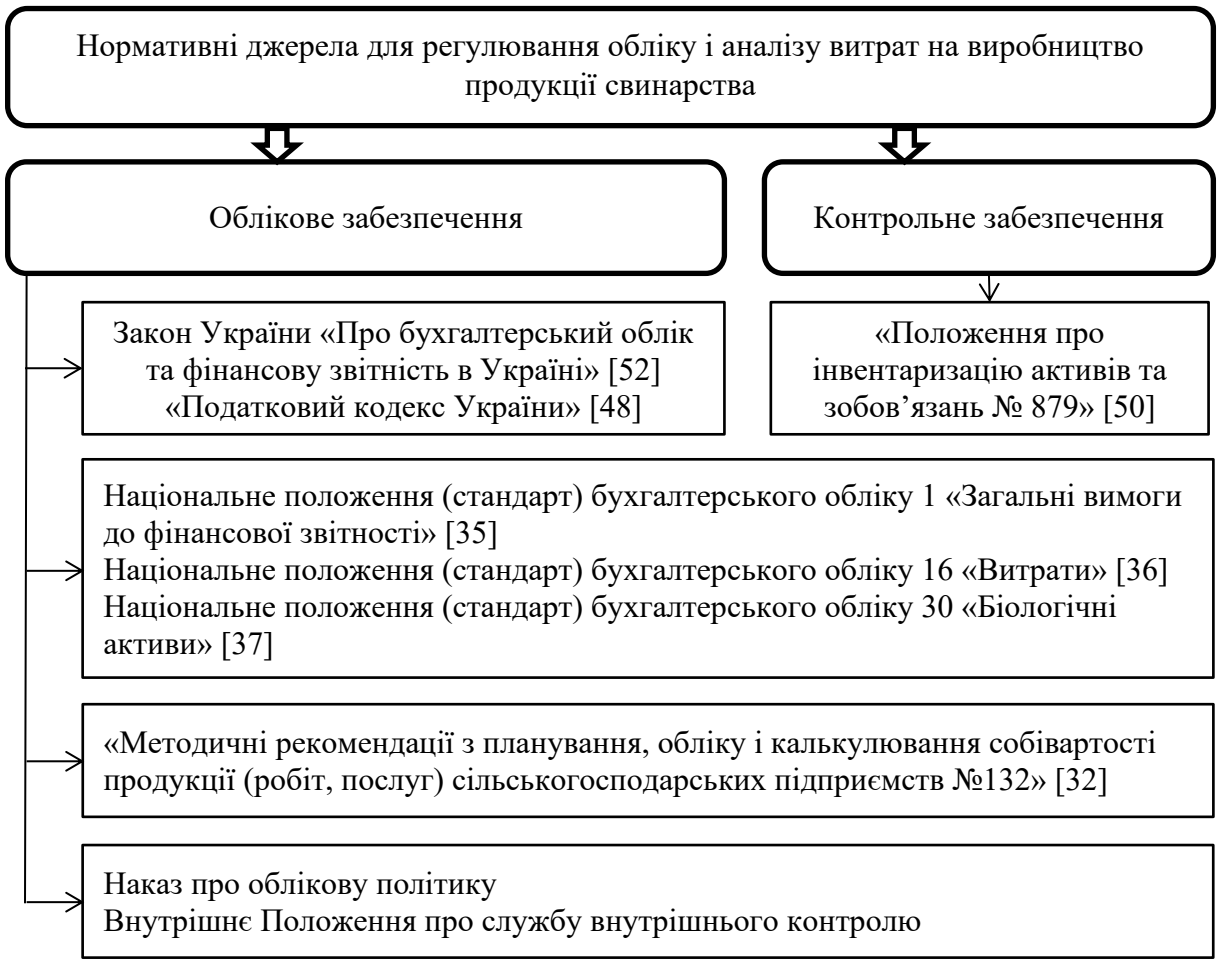


Рис. 1.5. Нормативні джерела для регулювання обліку витрат на виробництво продукції свинарства

Таким чином, бухгалтерський облік на будь-якому підприємстві підпорядковано вимогам нормативних актів, тобто будь-які облікові операції мають бути відображено відповідно до правил, які викладено у відповідному нормативно-правовому забезпеченні. В Україні існують ієрархічні рівні нормативно-правове регулювання системи обліку і контролю суб'єктів підприємництва, зокрема, на першому рівні виділено відповідні закони України або кодекси законів; на другому рівні виділено Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку; третій рівень передбачено для

рекомендацій щодо ведення обліку відповідних операцій або відповідних Положень; четвертий рівень передбачено для самостійного (внутрішнього) регулювання відповідного суб’єкта підприємництва.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

2.1. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Безпечна» засноване в 2007 році юридичною особою ТОВ «Безпечна». Кінцевими бенефіціарними власниками товариства є громадяни Нідерландів Беренд Попке ван Дер Вельде, Герріт Тонкенс та Хузінха Корнеліс Хендрік.

Місцерозташування підприємства є сприятливим для вирощування сільськогосподарських культур та реалізації готової продукції. Кліматичні умови цього району є сприятливими для реалізації завдань щодо розвитку галузі рослинництва. Логістичні умови району зумовлені наявністю автотранспортної дороги державного значення та залізницею з відповідною залізничною станцією в селищі. Все це сприяє вирощуванню сільськогосподарських культур з подальшою реалізацією продукції рослинництва як оптовим покупцям, так і вроздріб.

Для потреб щодо досягнення мети дослідження одним із завдань є аналіз фінансово-економічного стану досліджуваного підприємства за період 2018 - 2022 рр. На рис. 2.1 та 2.2 наведено оцінку активів та капіталу ТОВ «Безпечна» за досліджуваний період.

В 2022 році значення необоротних активів підприємства становило 14211 тис. грн., що на 4335 тис. грн. менше, ніж в базовому 2018 році. Аналогічні зміни відбулися і з оборотними активами підприємства. Якщо в 2018 році їх значення становило 15497 тис. грн. то в 2022 році їх значення зменшилося на 2702 тис. грн. і становило 12795 тис. грн.

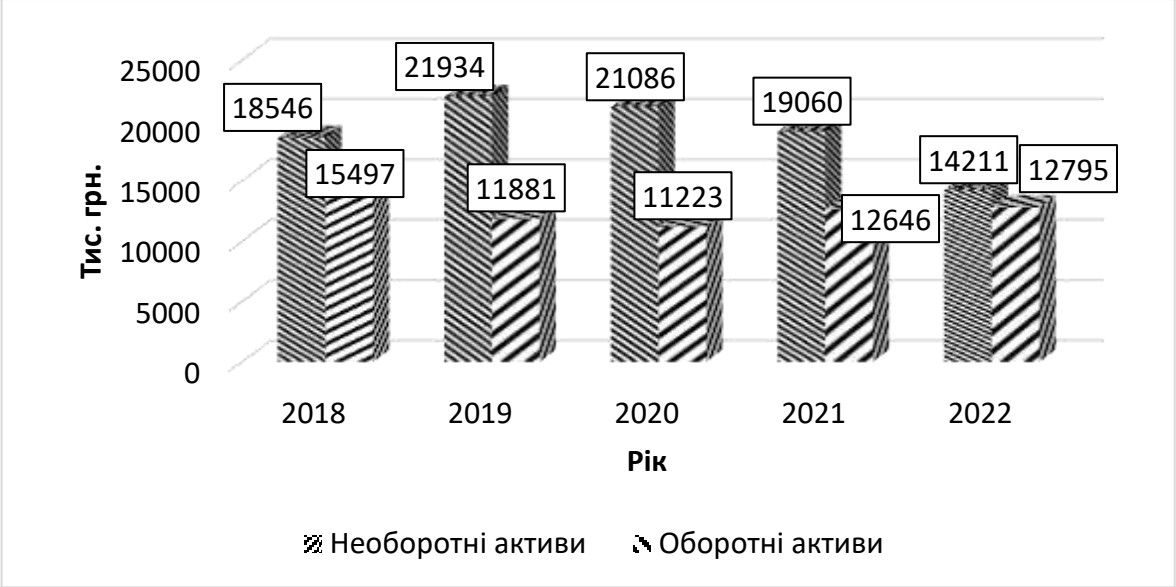


Рис. 2.1 Активи ТОВ «Безпечна» в 2018 – 2022 роках

В структурі капіталу підприємства, що досліджувалось найбільшу питому вагу у 2022 році становили поточні зобов'язання і забезпечення – 51,2%, частка власного капіталу становила 47,9%. Незначною є частка довгострокових зобов'язань і забезпечення 0,9%.

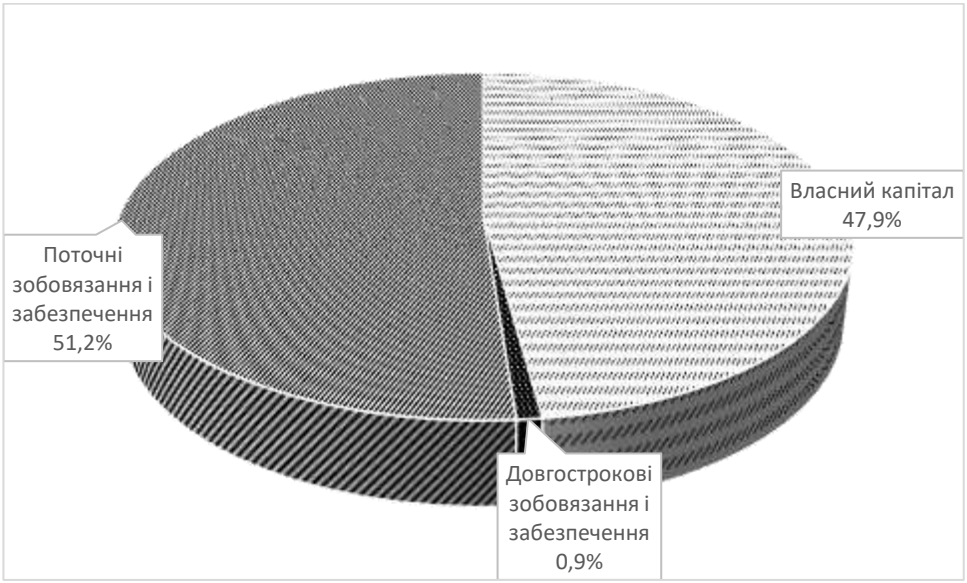


Рис. 2.2 Структура капіталу ТОВ «Безпечна» в 2022 році

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Безпечна» за період 2018-2022 рр. наведено в таблиці 2.1.

Спостерігаємо зменшення доходу від реалізації продукції на 22,2% та зростання інших операційних доходів більш ніж у 400 разів. В цілому доходи підприємства у 2022 році в порівнянні з 2018 роком зменшилися на 1795 тис. грн. або на 3,7%. Собівартість реалізованої продукції за період, що досліджувався зменшилася на 24,2%, однак зросли інші операційні витрати в 5,8 рази. Таку динаміку зумовлюють інфляційні процеси в країни, які характеризуються підвищенням рівня цін на реалізовану продукцію, на товарно-матеріальні цінності, від чого, в свою чергу, залежить рівень собівартості реалізованої продукції.

Таблиця 2.1

Фінансові результати діяльності ТОВ «Безпечна»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022р. до 2018 р.
Чистий доход від реалізації продукції	48480	47868	34801	32374	37524	-10956
Інші операційні доходи	22	41	13297	9146	9183	9161
Разом доходи	48502	47909	48098	41520	46707	-1795
Собівартість реалізованої продукції	42993	45706	35790	36233	32570	-10423
Інші операційні витрати	2400	2890	15466	16248	13871	11471
Разом витрат	45393	48596	51256	52481	46441	1048
Фінансовий результат від операційної діяльності	3109	-687	-3158	-10961	266	-2843
Частий прибуток (+), збиток (-)	2608	-1139	-3547	-11249	49	-2559
Рівень рентабельності (+), збитковості (-), %	6,1	-2,5	-9,9	-31,0	0,2	-5,9

Протягом 2019 – 2021 років фінансовий результат від операційної діяльності підприємства мав від’ємне значення, а значення збитку у 2021 році становило 11,3 млн. грн. В 2022 році підприємство вперше за останні чотири роки закінчило з позитивним фінансовим результатом від операційної діяльності, а чистий прибуток у 2022 році становив 49 тис. грн., при цьому рівень рентабельності дорівнював 0,2%.

Основним видом діяльності ТОВ «Безпечна» є виробництво насіння технічних культур та виробництво продукції свинарства.

Проаналізуємо середньорічне поголів'я свиней в ТОВ «Безпечна» за 2018-2022 роки. Дані аналізу представимо на рис. 2.3.

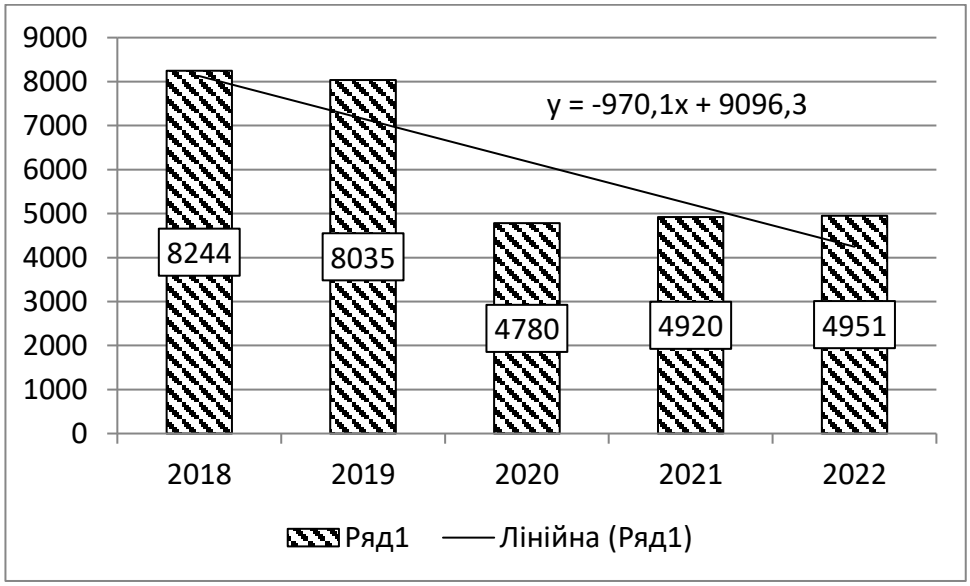


Рис. 2.3 середньорічне поголів'я свиней в ТОВ «Безпечна» за 2018-2022 роки, голів

Середньорічне поголів'я свиней у 2022 році становило 4951 голову, що на 3293 голови менше, ніж у 2018 році. Таким чином за досліджуваний період поголів'я свиней на підприємстві скоротилося на 39,9%.

В процесі аналізу доцільно також зосередити увагу на витратах, які понесені підприємством. В таблиці 2.2 представлено аналіз витрат на виробництво продукції свинарства в ТОВ «Берпечна» за період 2018-2022 роки.

За період з 2018 по 2022 рік витрати на виробництво продукції свинарства в ТОВ «Безпечна» зменшилися на 4986,9 тис. грн або на 11,3%. Однак таке скорочення витрат пов'язане не з збільшенням ефективності виробництва продукції свинарства, а із значним зменшення поголів'я тварин. За статтями витрат найбільше зменшилися загальновиробничі витрати – на 57,2%, прямі витрати на оплату праці на 24,9%, прямі матеріальні витрати на 28,5%. Однак за період, що досліджувався значно зросли інші прямі витрати – на 279,4%.

Таблиця 2.2

Витрати на виробництво продукції свинарства в ТОВ «Берпечна» за період 2018-2022 роки, тис. грн

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2018, %
Прямі матеріальні витрати – усього, в т.ч.	**31197,6**	**33322,5**	**6571,1**	**31579,3**	**22318,0**	**71,5**
корми	26493,4	23731,6	4242,9	22909,4	16948,0	64,0
з них покупні	26411,1	23731,6	4242,9	22909,4	16948,0	64,2
інша продукція сільського господарства	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
пальне і мастильні матеріали	1267,8	1182,8	1171,9	1881,9	3916,0	308,9
електроенергія	887,8	746,3	764	1072,8	1220,4	137,5
паливо й енергія	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	2548,6	473,3	392,3	268,5	0,6	0,0
Прямі витрати на оплату праці	**4384,6**	**5098,2**	**890,2**	**3310,6**	**3291,0**	**75,1**
Інші прямі витрати – усього, в т.ч.	**2963,3**	**11493,3**	**2561,1**	**15462,0**	**11244,2**	**379,4**
відрахування на соціальні заходи	935,1	986,3	100,8	713,5	697,1	74,5
амортизація	2028,2	2635,7	180,8	2149,0	1868,5	92,1
Загальновиробничі витрати – усього, з них	**5763,8**	**7871,3**	**2279,5**	**12599,5**	**2469,2**	**42,8**
оплата послуг сторонніх організацій	5118,6	5734,2	685,9	4407,9	524,6	10,2
Всього витрат	**44309,3**	**57785,3**	**12301,9**	**62951,4**	**39322,4**	**88,7**

Структура витрат на виробництво продукції свинарства в ТОВ «Берпечна» за період 2018-2022 роки наведена в таблиці 2.3.

В 2022 році в структурі витрат на виробництво продукції свинарства в ТОВ «Берпечна» найбільшу питому вагу мали витрати на покупні корми (43,1%). Також значна питома вага інших прямих витрат (28,6%) та витрат на паливо і мастильні матеріали (10,0%). Варто відмітити, що саме питома вага інших прямих витрат та витрат на паливо і мастильні матеріали в 2022 році збільшилися в порівнянні з 2018 роком відповідно на 21,9 в.п. і 7,1 в.п.

Таблиця 2.3

Структура витрати на виробництво продукції свинарства в ТОВ «Берпечна» за період 2018-2022 роки, %

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2018, в.п.
Прямі матеріальні витрати – усього, в т.ч.	**70,4**	**57,7**	**53,4**	**50,2**	**56,8**	**-13,7**
корми	59,8	41,1	34,5	36,4	43,1	-16,7
з них покупні	59,6	41,1	34,5	36,4	43,1	-16,5
інша продукція сільського господарства	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
пальне і мастильні матеріали	2,9	2,0	9,5	3,0	10,0	7,1
електроенергія	2,0	1,3	6,2	1,7	3,1	1,1
паливо й енергія	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту	5,8	0,8	3,2	0,4	0,0	-5,8
Прямі витрати на оплату праці	**9,9**	**8,8**	**7,2**	**5,3**	**8,4**	**-1,5**
Інші прямі витрати – усього, в т.ч.	**6,7**	**19,9**	**20,8**	**24,6**	**28,6**	**21,9**
відрахування на соціальні заходи	2,1	1,7	0,8	1,1	1,8	-0,3
амортизація	4,6	4,6	1,5	3,4	4,8	0,2
Загальновиробничі витрати – усього, з них	**13,0**	**13,6**	**18,5**	**20,0**	**6,3**	**-6,7**
оплата послуг сторонніх організацій	11,6	9,9	5,6	7,0	1,3	-10,2
Всього витрат	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	-

Витрати виробництва продукції безпосередньо впливають на собівартість виробленої продукції В таблиці 2.4 наведено динаміку виробничої собівартості продукції свинарства в ТОВ «Безпечна» за період, що досліджувався.

За період з 2018 по 2022 рік собівартість вироблеої продукції свинарства в ТОВ «Безпечна» зменшилися на 7456,1 тис. грн або на 16,8%. Таке скорочення витрат пов’язане із значним зменшення поголів’я тварин. За статтями витрат найбільше зменшилися прямі матеріальні витрати на 28,5%, прямі витрати на

оплату праці на 24,9%,. Однак за період, що досліджувався значно зросли інші прямі і загальновиробничі витрати – на 28,8%.

Таблиця 2.4

Витрати виробленої продукції свинарства в ТОВ «Берпечна» за період 2018-2022 роки, тис. грн

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2018, %
Прямі матеріальні витрати	**31197,6**	**28224,3**	**5181,5**	**28268,7**	**22318,0**	**71,5**
вартість кормів	26493,4	23731,6	4242,9	22909,4	16948,4	64,0
вартість пального і мастильних матеріалів	1267,8	1182,8	132,2	1881,9	3916,0	308,9
решта прямих матеріальних витрат	3436,4	3309,9	806,4	3477,4	1453,6	42,3
Витрати на оплату праці	**4384,6**	**5098,2**	**890,2**	**3310,6**	**3291,0**	**75,1**
Інші прямі і загальновиробничі витрати,	**8727,1**	**11493,3**	**1234,5**	**15462,0**	**11244,2**	**128,8**
відрахування на соціальні заходи	935,1	986,3	100,8	713,5	697,1	74,5
амортизація	2028,2	2635,7	180,8	2149,0	1868,5	92,1
оплата послуг сторонніх організацій	5118,6	5734,2	685,9	4407,9	524,6	10,2
решта інших прямих і загальновиробничих витрат	645,2	2137,1	267	8191,6	8154,0	в 12,6 р.
Виробнича собівартість	**44309,3**	**44815,8**	**7306,2**	**47041,3**	**36853,2**	**83,2**

Зменшення поголів’я тварин напряму вплинуло на обсяги реалізованої продукції (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка реалізованої продукції свинарства в ТОВ «Берпечна» за період 2018-2022 роки

Роки	Реалізована продукція, ц	Абсолютний приріст, ц		Темпи росту, %	
		ланцюговий	базисний	ланцюговий	базисний
2018	12800	-	-	-	-
2019	12665	-135,0	-135,0	98,9	98,9
2020	6900	-5765,0	-5900,0	54,5	53,9

2021	7633	733,0	-5167,0	110,6	59,6
2022	7670	37,0	-5130,0	100,5	59,9

Реалізація продукції свинарства в ТОВ «Берпечна» в 2022 році зменшилася в порівнянні з базисним 2018 роком на 5130 ц або на 39,1%. Варто відмітити, що в 2021 році відбулося незначне зростання реалізованої продукції свинарства на 10,6% в порівнянні з попереднім 2020 роком. Така тенденція зберіглася і в 2022 році - ріст на 0,5% в порівнянні з попереднім 2021 роком.

Динаміка собівартості 1 ц реалізованої продукції свинарства в ТОВ «Безпечна» наведена на рис. 2.4.

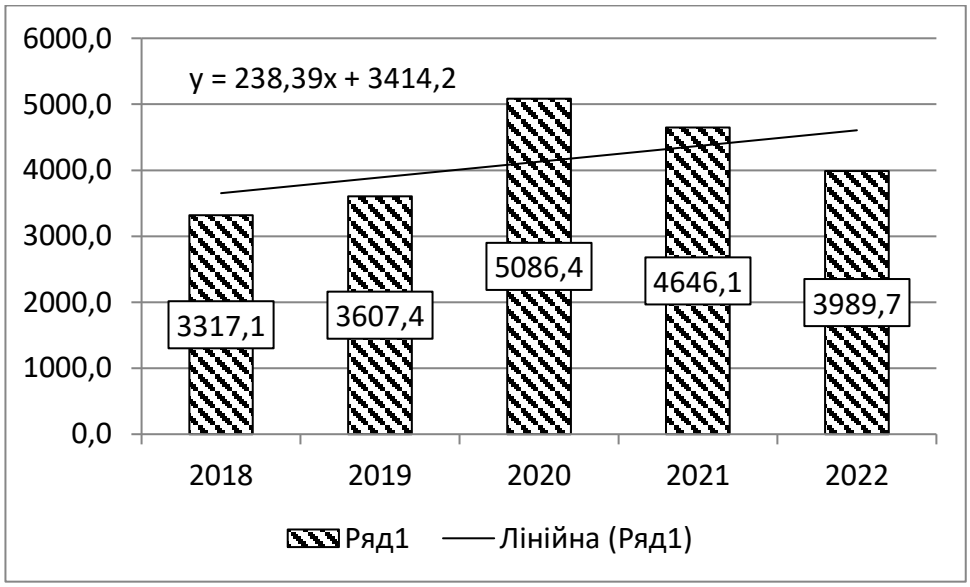


Рис. 2.4 Собівартість 1 ц реалізованої продукції свинарства в ТОВ «Безпечна», грн

Протягом останніх трьох років собівартість 1 ц реалізованої продукції свинарства зменшується. Що є позитивною тенденцією. В середньому цей показник за останні п’ять років збільшувався на 238,39 грн щорічно.

2.2 Облікова політика підприємства щодо обліку витрат виробництва продукції свинарства

Бухгалтерський облік на підприємстві побудовано зусиллями бухгалтера та його заступника. Облік на підприємстві здійснюється в автоматизованому вигляді в програмі BAS: Бухгалтерія. Первинні документи складаються на місцях здійснення господарських операцій, дані з цих документів вносяться в комп'ютерну програму. Для формування і подання звітності бухгалтер використовує комп'ютерну програму Med.oc. Зв'язок з банком, в якому відкрито поточний рахунок - АТ КБ «Приватбанк», організовано засобами інтернет-банкінгу.

Технологічний процес бухгалтерського обліку розпочинається з виявлення, вимірювання і реєстрації фактів, дій і подій з метою отримання інформації про господарські операції. Документація виступає як спосіб первинного спостереження за діяльністю підприємства і є важливою ланкою технології обліку. Без належно оформленого документа не може бути здійснено бухгалтерського запису, також від цього залежать повнота й достовірність облікової інформації. Отже, підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи.

Про обов'язок ведення обліку на підставі первинних документів наголошується також в Податковому кодексі, а саме, … для цілей оподаткування платники податків зобов'язані вести облік доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів, регістрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством [62].

В галузі свинарства виникає чимало різноманітних операцій, які фіксуються в первинних документах, зокрема вони стосуються поточних біологічних активів тваринництва, фіксації різних витрат в галузі, використання кормів, реалізація продукції, результати діяльності в галузі тощо. В таблицях 2.6 - 2.7 наведемо форми основних первинних документів, які застосовуються в свинарстві при здійсненні цих операцій.

Таблиця 2.6

Первинні документи щодо обліку поточних біологічних активів тваринництва

Документ	Окремі особливості використання
«Акт на оприбуткування приплоду тварин» (ф. № ПБАСГ-3)	У табл. 2 Методичних рекомендацій № 73 зазначається момент, коли потрібно складати Акт, і наведено правило оцінки приплоду залежно від виду тварин (телята, поросята, тощо).
«Акт на вибуття поточних біологічних активів тваринництва (забій, прирізка та падіж)» (форма № ПБАСГ-6)	Застосовується для обліку тварин, птиці у випадках їхнього падежу, вимушеної прирізки, а також забою тварин усіх облікових груп - облікованих у складі як довгострокових, так і поточних біологічних активів. Отримана від забою продукція оприбутковується за накладними за формою № ВЗСГ-8
«Обліковий лист забою та падежу худоби» (форма № ПБАСГ-8)	Застосовується в спеціалізованих свинарських комплексах
«Акт на переведення тварин з групи в групу в межах поточних біологічних активів» (форма № ПБАСГ-9)	У межах кожного виду поточних та довгострокових біологічних активів (коней, великої рогатої худоби, свиней, птиці тощо) підприємство може виділяти окремі статевовікові (технологічні) групи. Тоді переведення з групи в групу оформлятиметься Актом за формою № ПБАСГ-9
«Відомість зважування тварин» (форма № ПБАСГ-10)	Основною продукцією, яку одержують від молодняка на вирощуванні та відгодівлі, є приріст живої маси. Для того щоб його визначити, тварин необхідно зважувати. Молодняк та відгодовуване поголів'я великої рогатої худоби і свиней обов'язково зважують щомісяця, а також при переведенні до наступної вікової групи, з ферми на ферму, від однієї матеріально відповідальної особи до іншої, до основного стада, при вибракуванні з основного стада, у момент падежу, забою, продажу тощо. Дані про масу тварин записують у відповідні документи (Акт на переведення худоби і птиці тощо). Результат зважування молодняка тварин і тварин на відгодівлі, що залишилися в групі на кінець звітного періоду, відображають у Відомості № ПБАСГ-10. Загальні підсумки Відомості за відповідними групами використовують для складання Розрахунку визначення приросту (форма № ПБАСГ-11)

Продовження таблиці 2.6

«Розрахунок визначення приросту» (форма № ПБАСГ-11)	У Розрахунку визначається приріст живої маси тварин, який є продукцією вирощування молодняка тварин, птиці та тварин на відгодівлі. Не визначають приріст живої маси і недооцінюють доросле поголів'я птиці, кролів, звірів і бджіл. Розрахунок складається за звітний період на підставі Відомості за формою № ПБАСГ-10 та документів про надходження і вибуття тварин за звітний період (актів, накладних). За молодняком, приріст маси якого не визначають (лошата, звірі), щомісяця розраховують вартість приросту тварин за фактичною кількістю кормо-днів та фактичною собівартістю утримання голови протягом одного дня (кормо-дня)
«Книга обліку руху тварин і птиці на фермі» (форма № ПБАСГ-12)	Ведеться на кожній фермі в розрізі груп тварин. Заповнюється на підставі наведених вище первинних документів. Є підставою для заповнення Звіту за формою № ПБАСГ-13
«Звіт про рух тварин і птиціна фермі» (форма № ПБАСГ-13)	У Звіті узагальнюються дані за рухом тварин і птиці за кожною фермою. Складається за звітний місяць на підставі Книги за формою № ПБАСГ-12. Складається окремий Звіт за тваринами, що обліковуються на рахунках 16 і 21

Таблиця 2.7

Первинні документи щодо оформлення руху кормів, продукції свинарства тощо

Документ	Окремі особливості використання
«Лімітно-забірна картка на отримання матеріальних цінностей» (форма № ВЗСГ-1)	Оформляється відпускання кормів у тих господарствах, де встановлюються та застосовуються ліміти використання кормів. В інших випадках застосовується Відомість за формою № ВЗСГ-9
«Товарна накладна» (форма № ВЗСГ-7)	Рекомендується застосовувати для обліку відпускання (реалізації) продукції, матеріальних цінностей стороннім організаціям та підприємствам
«Накладна (внутрішньогоспода-рського призначення)» (форма № ВЗСГ-8)	Рекомендується застосовувати для відпускання продукції, товарно-матеріальних цінностей зі складів сільськогосподарських підприємств відділенням, фермам, бригадам та іншим виробничим підрозділам, при реалізації за готівку своїм працівникам, а також для оприбуткування продукції та інших товарно-матеріальних цінностей, що надійшли з виробництва та придбано за готівку
«Відомість витрати кормів» (форма № ВЗСГ-9)	Рекомендується застосовувати для оформлення та обліку щоденного відпускання кормів (зернових відходів, комбікормів, сіна, силосу, сінажу тощо) на тваринницькі ферми зі складів (токів, силосних ям, буртів тощо) та інших місць зберігання. За лімітованим відпусканням

	кормів замість цієї Відомості застосовується «Лімітно-забірна картка на отримання матеріальних цінностей» за формою № ВЗСГ-1

Таким чином, первинний облік відіграє важливу роль в галузі тваринництва, яким передбачено фіксацію різних господарських операцій в документах встановленого зразку в письмовій чи електронній формах. Законодавством затверджені різні первинні документи, що можуть використовуватись в галузі тваринництва та стосуються довгострокових та поточних біологічних активів тваринництва, фіксації витрат в галузі, використання кормів, реалізації продукції, результатів діяльності в галузі тощо.

Об’єктами обліку витрат (калькуляції) у тваринництві, згідно з Інструкцією Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, у наказі Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132 [75] є: велика рогата худоба молочного напрямку; велика рогата худоба м’ясного напрямку; свинарство; вівчарство (козівництво); птахівництво; інкубація; конярство; кролівництво і звірівництво; рибництво, бджільництво, штучне осіменіння тварин і птиці.

Суттєвою накладкою даних об’єктів нині є значне укрупнення затрат, об’єднання за окремими статтями, що віддзеркалюють різні виробничі процеси. Необхідно здійснювати облік затрат на виробництво продукції свинарства за подібною номенклатурою статей: оплата праці з відрахуваннями на соціальні заходи; корми; підстилка; засоби захисту тварин; послуги допоміжних виробництв (за видами виробництв); амортизація основних засобів; витрати на обслуговування машин і обладнання; загальновиробничі витрати; втрати від падежу худоби (фактичні); інші витрати.

В ТОВ «Безпечна» облік витрат виробництва продукції свинарства ведеться на субрахунку 232 «Тваринництво» субконто «СТФ». За дебетом рахунку 232 з кредиту відповідних рахунків відображають витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції (зокрема, корми, нафтопродукти, електроенергія,

паливо, запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту, оплата послуг і робіт, що виконуються сторонніми організаціями, та інші матеріальні витрати, амортизація основних засобів, інші витрати).

В таблиці 2.8 наведено рахунки бухгалтерського обліку витрат на біологічні перетворення у свинарстві.

Таблиця 2.8

Рахунки бухгалтерського обліку витрат на біологічні перетворення у свинарстві

Рахунки	Зміст обороту	Оцінка та проведення
Облік витрат 232 “Тваринництво” субконто «СТФ»	протягом звітного періоду відображають вихід продукції (первісне визнання)	за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу
	у разі перевищення витрат над справедливою вартістю за кожним видом продукції виникають інші витрати операційної діяльності	відносять в дебет рахунку 940 “Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю”
	у разі, коли справедлива вартість більша від витрат виробництва, виникають інші операційні доходи	відносять на кредит рахунка 710 “Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю
	у кінці року здійснюють коригування сум доходів та витрат від первісного визнання сільськогосподарської продукції та/або біологічного активу	у зв’язку з віднесенням на витрати в порядку закриття рахунків рахунок 232 “Тваринництво” закрито
Облік поточних біологічних активів 21 “Поточні біологічні активи” субконто «СТФ»	переведено поточні біологічні активи до складу довгострокових біологічних активів	а) списано поточні біологічні активи: Д-т 155 “Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів”, к-т 21 “Поточні біологічні активи”
	відображено витрати з біологічних перетворень незрілих біологічних активів	рахунки: 155 “Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів”, 13 “Знос необоротних активів”, 23 “Виробництво”, 27 “Продукція с.г. виробництва” та 65, 66, 91
Облік додаткових біологічних активів	додаткові біологічні активи при первісному визнанні оцінюються за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу	від окремих біологічних активів та їх груп, крім сільськогосподарської продукції, можуть бути отримані додаткові біологічні активи (у тваринництві - приплід, нові рої

		бджіл, матеріал для розведення риби)

Список витрат в ТОВ «Безпечна» наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Список витрат в ТОВ «Безпечна»

Рахунок дебет	Статті витрат	Рахунки кредит
Облік витрат 232 “Тваринництво” субконто «СТФ»	Зарплата (оклад, тариф)	66 Розрахунки за виплатами працівникам
	Нарахування на заробітну плату	651 За розрахунками із загальнообов’язкового державного соціального страхування
	Корми (покупні)	208 Матеріали сільськогосподарського призначення
	Засоби захисту тварин	208 Матеріали сільськогосподарського призначення
	Бензин і дизпаливо	203 Паливо
	Підстилка	27 Продукція сільськогосподарського виробництва
	Послуги сторонніх організацій	631 Розрахунки з вітчизняними постачальниками
	Послуги МТП і АТП (внутрішні)	23 Виробництво
	Послуги страхування майна та інші види страхування, послуги сторонніх організацій з утримання та ремонту ОЗ та НМА, з перевірки вимірювальних приладів, оренда ОЗ, електроенергія тощо	91 Загальновиробничі витрати

Витрати з оплати праці працівників свинотоварної ферми фіксуються документом «Нарахування зарплати» (рис. 2.5). Документ проводить нарахування зарплати і формує проводки по нарахованій зарплаті.

Табличні частини документа можна заповнювати автоматично (кнопки «Заповнити» та «Підбір») або вручну. Автоматично документ заповнюється співробітниками організації або зазначеного підрозділу. Після заповнення необхідно відкоригувати відпрацьований час для співробітників, які працювали не всі дні місяця. Потім можна проводити перерахунок залежних нарахувань, податків та внесків (кнопка «Перерахувати»).

Результати розрахунку по кожному працівнику можна проаналізувати з допомогою розрахункового листка.

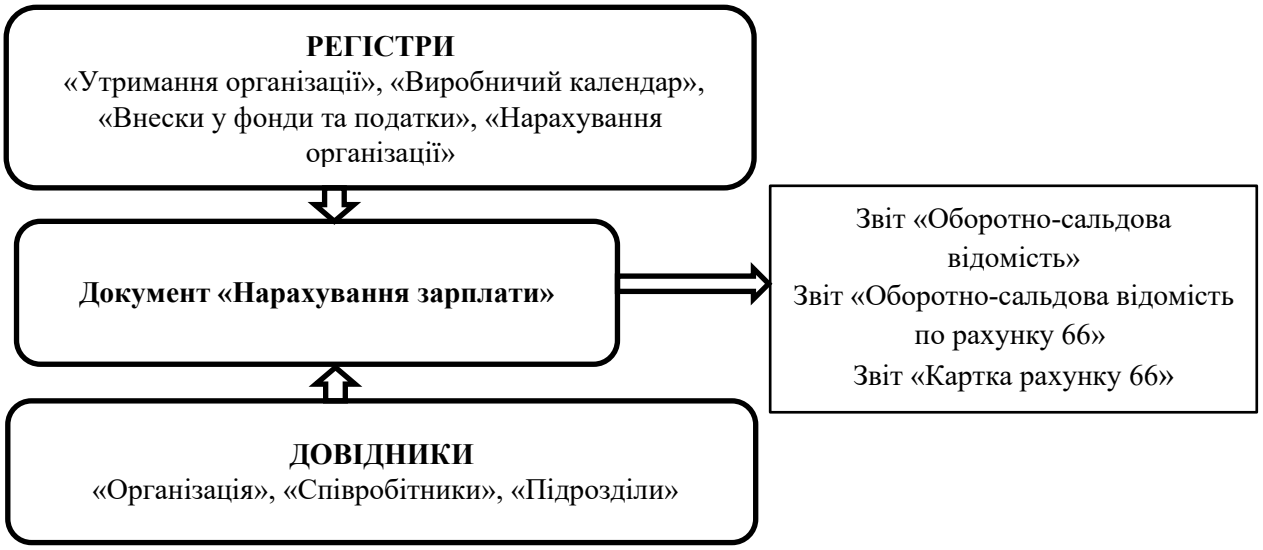


Рис. 2.5. Схема формування документу «Нарахування зарплати» в системі BAS: Бухгалтерія в ТОВ «Безпечна»

Для списання власних матеріалів (кормів, підстилки тощо) на витрати виробництва продукції свинарства в ТОВ «Безпечна» використовується документ «Вимога-накладна» (Рис. 2.6). Оформлення документа на списання запасів власного виробництва можна провести на підставі документів: Надходження товарів і послуг, Звіт виробництва за зміну. Наприклад для списання кормів власного виробництва необхідно в документі заповнити наступні дані.

У заголовку документа «Вимога-накладна» вказується Склад, де знаходяться корми.

У закладці Матеріали вибирається тип кормів. Рекомендується також поставити прапорець Рахунки витрат на закладці «Матеріали» в шапці документа. В такому разі на закладці Матеріали зазначаються найменування і кількість матеріалів, а також Рахунок 232 «Тваринництво» субконто Підрозділ «СТФ» та субконто цього рахунку: Стаття витрат, Номенклатурна група,.

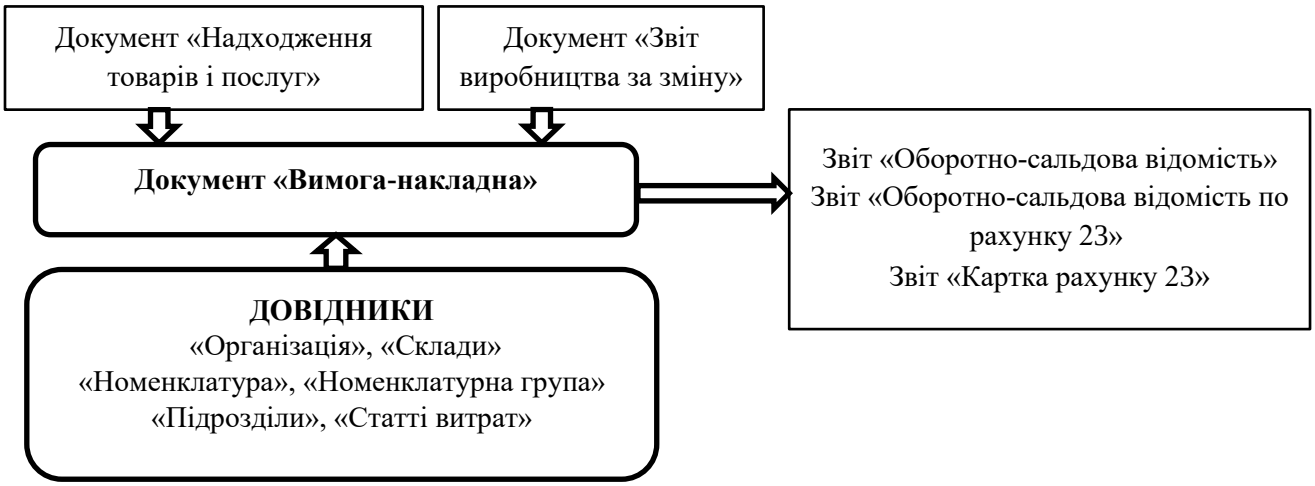


Рис. 2.6. Схема формування документу «Вимога-накладна» в системі BAS: Бухгалтерія в ТОВ «Безпечна»

Також саме цим документом в ТОВ «Безпечна» оформлюються витрати на виробництво продукції свинарства, що пов'язанні з наданням послуг машино-тракторного парку та автотранспортного парку. Оформлення документа на списання послуг, що надані внутрішніми підпозділами підприємства можна провести на підставі документу Акт про надання виробничих послуг.

Документ «Лімітно-забірна карта» призначений для оформлення операції передачі матеріалів, товарів, продукції, напівфабрикатів у виробництво (Рис. 2.7). Заповнення цього документу аналогічне типовому документу «Вимога - накладна».

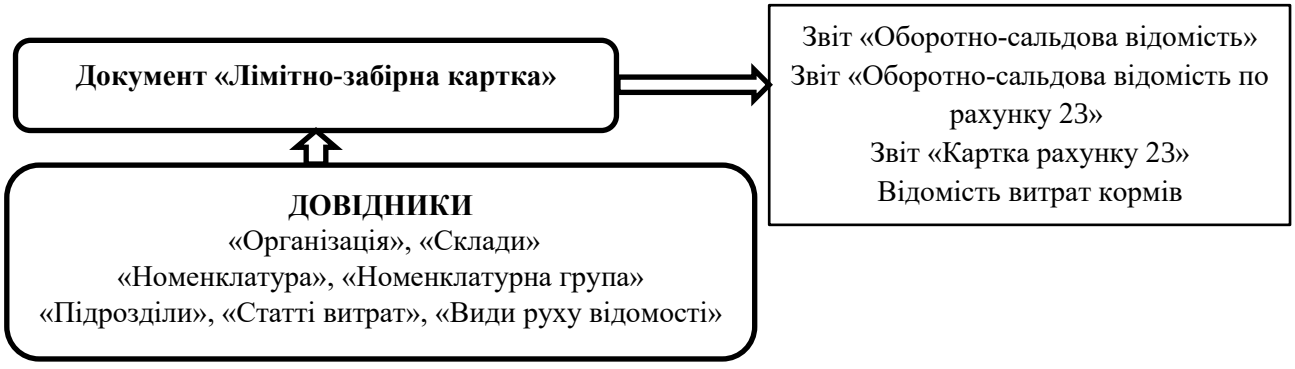


Рис. 2.7. Схема формування документу «Лімітно-забірна картка» в системі BAS: Бухгалтерія в ТОВ «Безпечна»

Особливістю цього документу являється заповнення виду операції Списання покупних кормів та Списання добрив і отрутохімікатів. Завдяки

заповненню цього реквізиту «Види руху відомості» можна сформувати додаткові звіти.

Витрати, що пов’язанні з операціями переміщенням паливно-мастильних матеріалів (ПММ) оформлюється документом «Подорожній лист тракториста машиніста» та списуються на водія трактору відповідно до норми списання ПММ Документом «Подорожній лист тракториста машиніста» також здійснюється розрахунок заробітної плати водія та його помічників (Рис. 2.8).

Заповнення форми документу починається з вибору «Сільгосптехніки». Після вибору техніки автоматично в реквізити «Водій» з’являється прізвище водія, що закріплений за даним видом техніки. В табличній частині документу вносять наступні реквізити: технологічну операцію; календарні дні виконання роботи; рахунок витрат з аналітикою; відпрацьований час.

Реквізити Норма виробітку, Розцінка - проставляються автоматично з регістрів. Змінна виробітка, умовні гектари розраховуються автоматично.

Як зазначалося зарплату помічнику тракториста також можна нараховувати документом «Подорожній лист тракториста машиніста». Під час вибору реквізиту «Є помічник» відкривається підлеглий документ, де можна вказати помічників та процент заробітної плати, відносно якого розраховується їх зарплата.

Документ «Подорожній лист вантажного автомобіля» (Рис. 2.8) призначений для відображення наступних операцій: списання ПММ по нормі та понад норму по кожному рейсу; заправка транспорту ПММ (паливно-мастильним матеріалом); випуск готової продукції (тонно-кілометри або кілометри); розрахунок заробітної плати водія.

Заповнення форми документу починається з вибору автомобіля. Після вибору техніки автоматично в реквізити «Водій» з’являється прізвище водія, що закріплений за даним видом техніки. Якщо документ заповнюється не за один день, то необхідно встановити прапорець «Зведений подорожній лист». При цьому в табличній частині документу з'явиться додаткова колонка, в якій необхідно вказати дату первинного документу.



Рис. 2.8. Схема формування документів «Подорожній лист тракториста машиніста» та Подорожній лист вантажного автомобіля в системі BAS: Бухгалтерія в ТОВ «Безпечна»

Далі з довідника «Технологічна операція» необхідно вибрати технологічну операцію, а також вказати марку причепу (за необхідності). Це необхідно для додаткового розрахунку списання палива. Далі вказують рахунок 232 «Тваринництво» субконто «СТФ», на який буде списано затрати та його аналітику. Стаття затрат повинна відображувати списання палива. Сума зарплати розраховується автоматично. Паливо, що було витрачено по факту, записуємо у нижній таблиці.

Під час виконання господарських операцій можлива ситуація, коли відбувається перевитрата палива. Відобразити перевитрату можна на окремий рахунок. Для цього необхідно встановити прапорець «Виділити перевитрату палива» та вказати рахунок списання витрат. Ввести у процентному відношенні будь-яку надбавку по паливу.

В ТОВ «Безпечна» документ «Надходження товарів і послуг» призначений для відображення операцій надходження послуг сторонніх організацій (рис. 2.9). Документ можна ввести на підставі Довіреності.

При введенні документа в шапці заповнюються такі реквізити:

- Організація - організація підприємства, що замовляє послуги.
- Контрагент – постачальник послуг.
- Договір - договір з постачальником послуг.
- Тип цін - заповнюється автоматично типом цін, який встановлений в договорі постачальника.
- Валюта - валюта документа. Валюта заповнюється автоматично валютою договору.

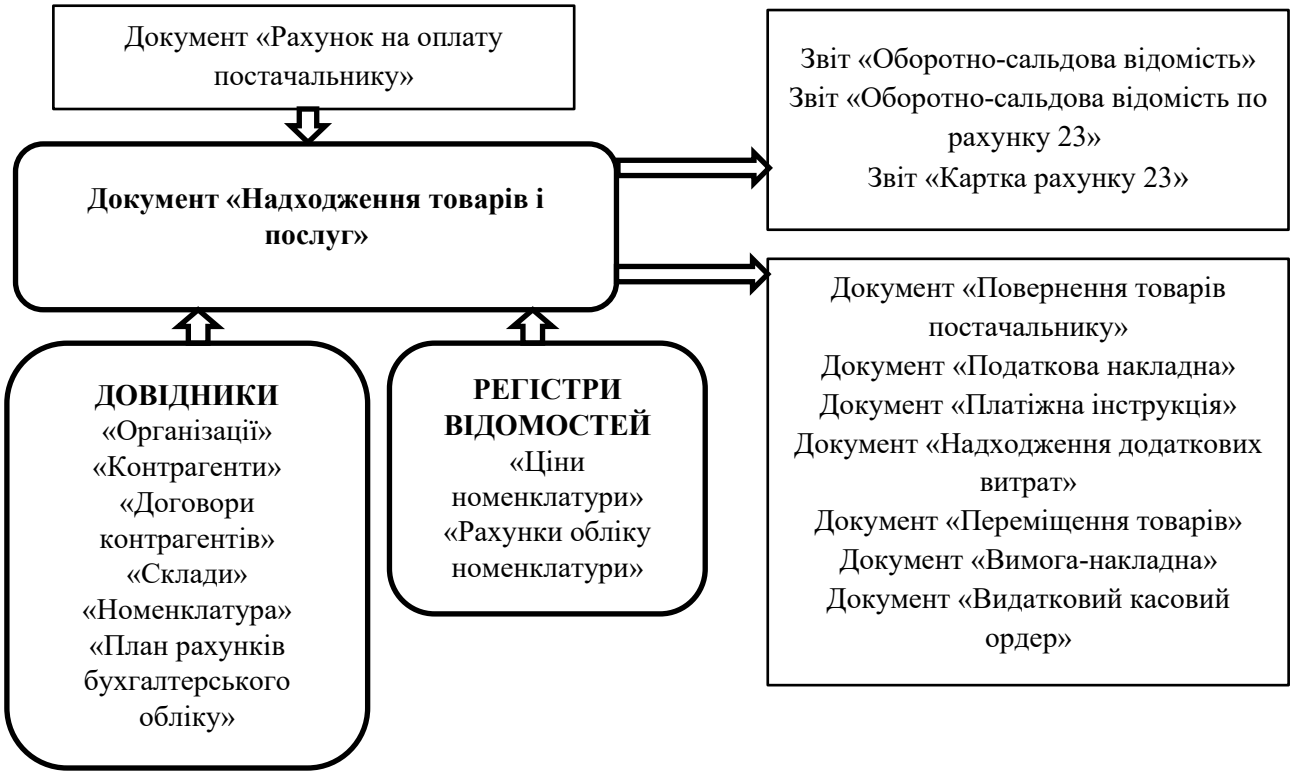


Рис. 2.9. Схема формування документу «Надходження товарів і послуг» в системі BAS: Бухгалтерія в ТОВ «Безпечна»

У ТОВ «Безпечна» за кредитом рахунку 232 «Тваринництво» субконто «СТФ» у кореспонденції з рахунками 27 та 21 здійснюється оприбуткування основної, супутньої та побічної продукції. Продукція відображається відповідно до норм П(С) БО 30 «Біологічні активи» (за одним з двох методів), а саме за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, або за виробничою собівартістю відповідно до П(С) БО 16 «Витрати».

ТОВ «Безпечна» оцінює продукцію за справедливою вартістю, то в кінці року субрахунок 232 «Тваринництво» субконто «СТФ» закривається таким чином: порівнюють суму обігу по кредиту рахунку 232 «Тваринництво» субконто «СТФ» (вартість оприбуткованої продукції) із сумою обігу по дебету рахунку 232 «Тваринництво» субконто «СТФ» (фактичні витрати).

В кінці кожного кварталу відбувається розподіл витрат пропорційно до суми випуску готової продукції. Для цього призначений документ «Розподіл витрат». Документ виконує регламентну процедуру по закриттю періоду. Функції документу:

- Розподіл та списання загальновиробничих витрат
- Розрахунок фактичної собівартості продукції та її списання по напрямкам видатків
- Закриття виробничих витрат

Застосування даного документу можливе як у кінці, так і в продовж звітного періоду.

Щоб мати можливість керувати процесом розподілу, є наступні налаштування для документу:

- Управління витратами
- Управління базою розподілу
- Управління розподілом

Дані налаштування відкривають доступ до відповідних закладок документу.

Закладка «Відбори» документу «Розподіл витрат» призначена для виконання відбору по витратам. Передбачена можливість вибору витрат по рахунку, номенклатурній групі, статті витрат, підрозділу. На цій же закладці вибирається база розподілу. Можливий відбір бази розподілу по рахунку, підрозділу, складу, номенклатурній групі, статті витрат, номенклатурі.

Витрати включають у себе: рахунок витрат, аналітику витрат. Якщо необхідно закрити не всі витрати, а тільки частину, тоді необхідно встановити прапорець «Застосовувати коефіцієнт» та вказати його нижче.

На закладках Витрати, База розподілу, Розподіл при натисканні на кнопку «Заповнити» буде виведена інформація згідно до вказаних даних на закладці «Відбори». При необхідності користувач може внести ручні зміни в кожен рядок.

Бухгалтерські проведення з обліку витрат, пов'язаних з біологічними перетвореннями поточних біологічних активів тваринництва (свинарство) відображено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Бухгалтерські проведення з обліку витрат, пов'язаних з біологічними перетвореннями поточних біологічних активів тваринництва (свинарство) в ТОВ «Безпечна»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Використано в процесі біологічних перетворень виробничі запаси, малоцінні і швидкозношувані предмети	232	22	55662
2	Нараховано заробітну плату виробничим працівникам	232	66	65236
3	Нараховано єдиний соціальний внесок на фонд оплати праці виробничих працівників (22%)	232	65	14352
4	Проведені відрахування до резерву на оплату відпусток виробничим робітникам	232	471	15263
5	Списано вартість послуг власних допоміжних виробництв	232	234	25432
6	Вартість послуг, виконаних сторонніми організаціями для потреб біологічних перетворень	232	61	2563
7	Нараховано амортизацію на виробничі основні засоби	232	13	18256
8	На вартість різниць між справедливою вартістю оприбуткованої внаслідок біологічних перетворень продукції та сумою витрат, пов'язаних з біологічними перетвореннями:			
	- дохід від первісного визнання (якщо справедлива вартість сільськогосподарської продукції вища за витрати)	232	710	23654
	- втрати від первісного визнання (якщо справедлива вартість сільськогосподарської продукції нижча за витрати)	940	232	26351

Порядок відображення інформації в регістрах з обліку витрат виробництва продукції свинарства за допомогою в ТОВ «Безпечна» програми «BAS: Бухгалтерія» показано на рисунку 2.10.

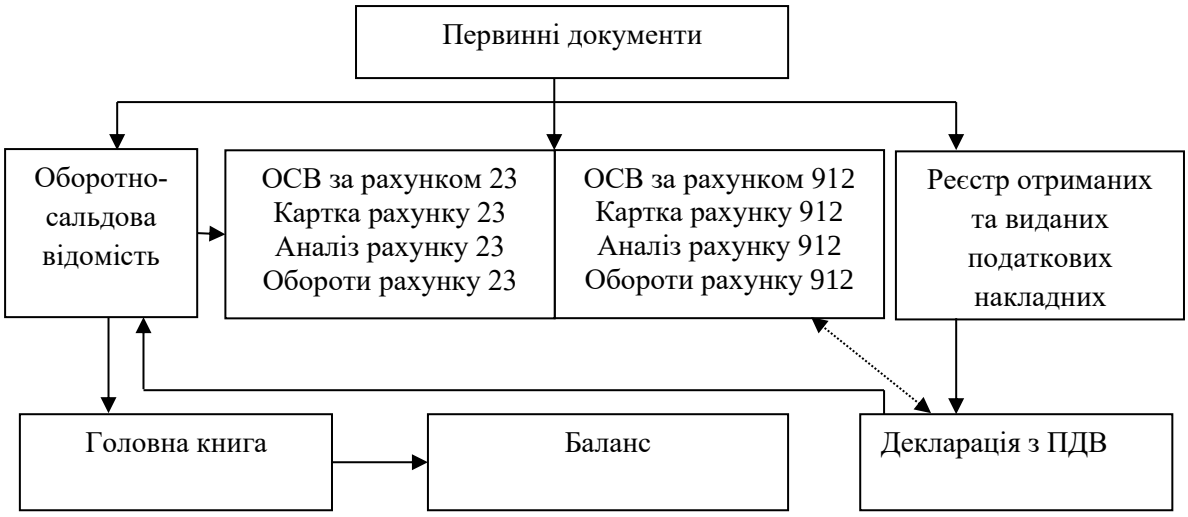


Рис. 2.10. Порядок відображення інформації в регістрах з обліку грошових коштів за допомогою в ТОВ «Безпечна» за допомогою програми «BAS: Бухгалтерія»

Узагальнені дані формують звітність підприємства, яка є кінцевим етапом бухгалтерської процедури.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Облік витрат виробництва – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їх зниження. Ефективний облік витрат виробництва продукції свинарства, їх оптимальний розподіл, а також раціональне використання дадуть змогу скоротити собівартість готової продукції. Ефективність функціонування сільськогосподарського підприємства багато в чому залежить від раціонального використання всіх видів ресурсів, що зумовлює потребу поступового переходу до єдиної системи управління витратами. Схема удосконалення складових впливу на структурний обсяг витрат підприємства представлена на рис. 3.1.

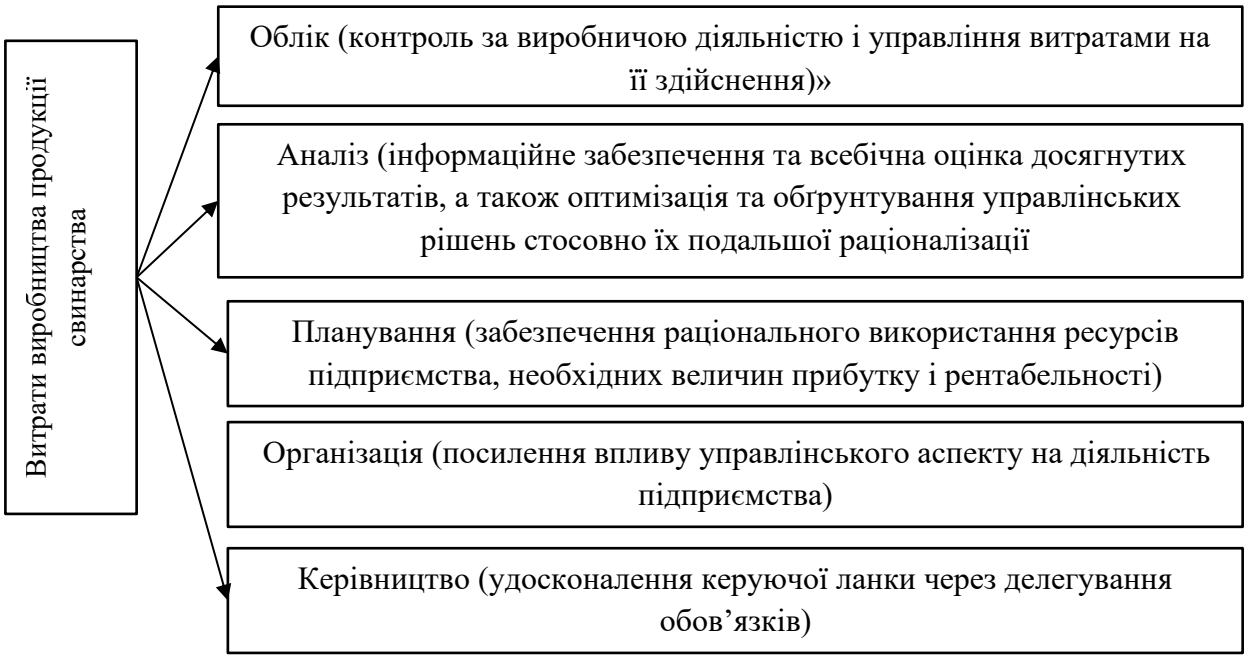


Рис. 3.1. Удосконалений концепція складових впливу на структурний обсяг витрат галузі свинарства

Запропонована схема управління витратами на виробництво продукції свинарства наведена на рис. 3.2.

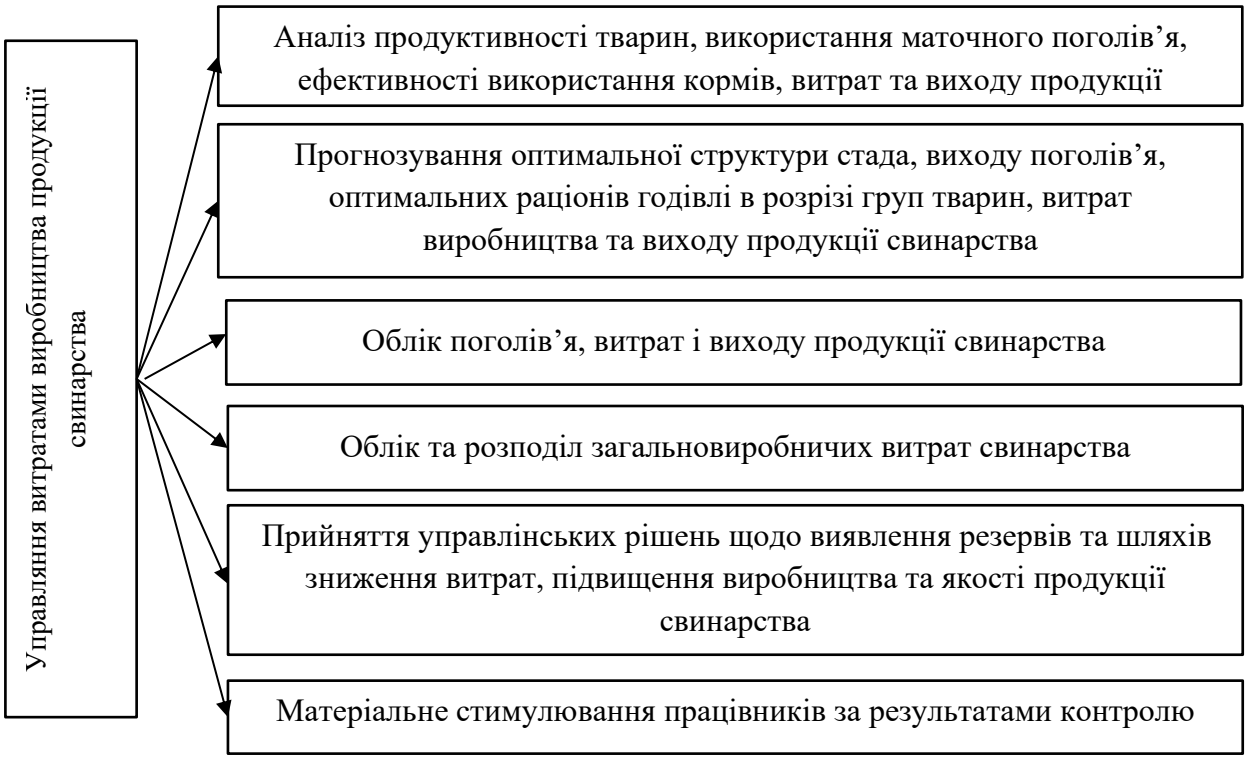


Рис. 3.2. Запропонована схема управління витратами на виробництво продукції тваринництва

Ефективне управління витратами виробництва, їх оптимальний розподіл, а також раціональне використання дадуть змогу скоротити собівартість готової продукції. Зниження собівартості продукції є важливою проблемою, а також однією з основних умов підвищення економічної ефективності сільського господарства. Якщо перед підприємством стоїть проблема зниження витрат виробництва, то розробляється загальна програма щодо зниження витрат. У цій програмі повинні бути враховані всі фактори, що впливають на зниження витрат виробництва. Напрями зниження собівартості продукції свинарства для ТОВ «Безпечна» представлені на рис. 3.3.

Одним із напрямків зниження витрат виробництва продукції свинарства в ТОВ «Безпечна» є скорочення витрат з обслуговування і управління виробництвом.

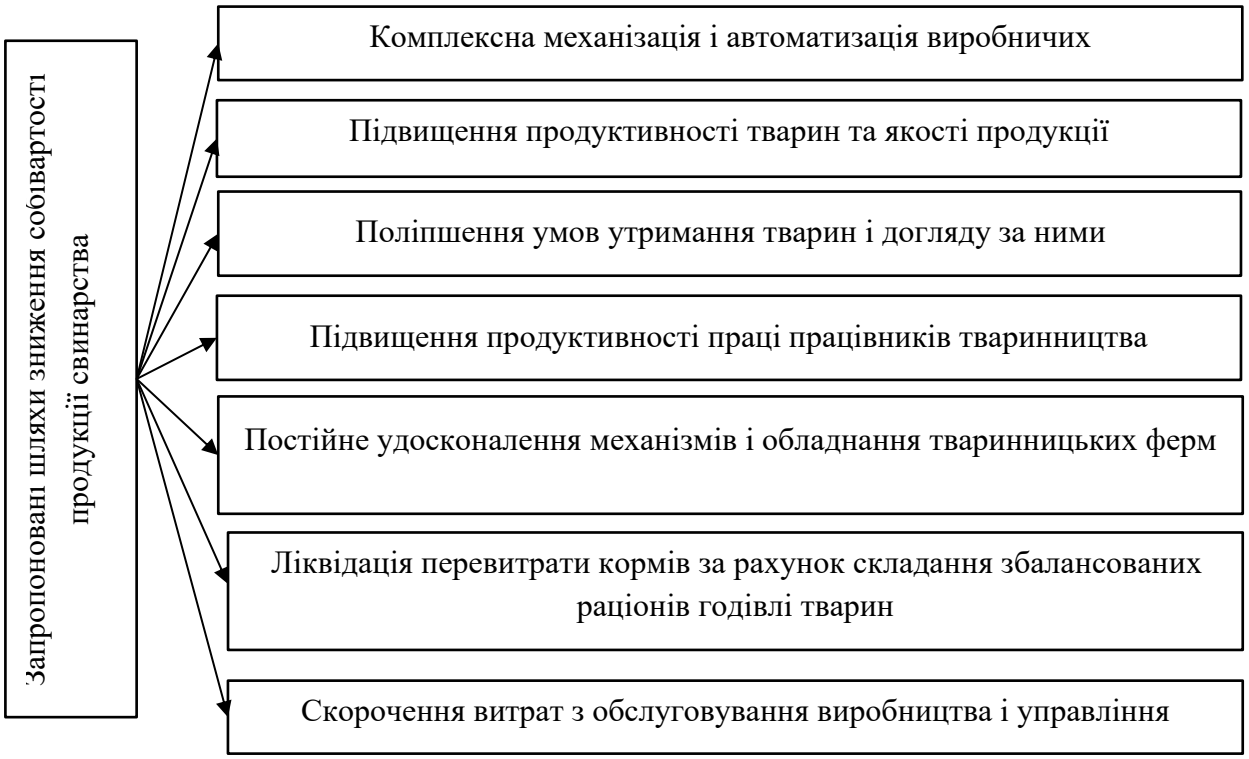


Рис. 3.3 Розроблені напрями зниження витрат виробництва продукції свинарства в ТОВ «Безпечна»

В ТОВ «Безпечна» проаналізувати витрати виробництва продукції свинарства можна за допомогою звіту «Аналіз витрат на випуск». Цей звіт дозволяє проводити аналіз витрат на випущену продукцію в кількісному і сумовому вираженні. У звіті можливе групування по підрозділах, продукції, номенклатурних групах, статті витрат та іншими показниками. В ТОВ «Безпечна» статті витрат, що використовуються для формування звіту «Аналіз витрат на випуск» (рис. 3.4) не відповідають статтям витрат, які використовуються для формування розділу 2 «Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства» звіту про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-сг). Таким чином в кінці звітного періоду при складанні відповідного звіту виникають складності віднесення тих чи інших витрат до відповідного коду рядка. Наприклад у звіті «Аналіз витрат на випуск», що сформований за даними бухгалтерського обліку ТОВ «Безпечна» є стаття витрат «Корма», однак в у розділі 2 «Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського

господарства» Звіту про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-сг) є рядок 2004, в якому має міститися інформація про корма покупні. Виділити їх в системі BAS: Бухгалтерія без введення додаткової статті витрат дуже складно. Сортування такої інформації потребує значних затрат часу.

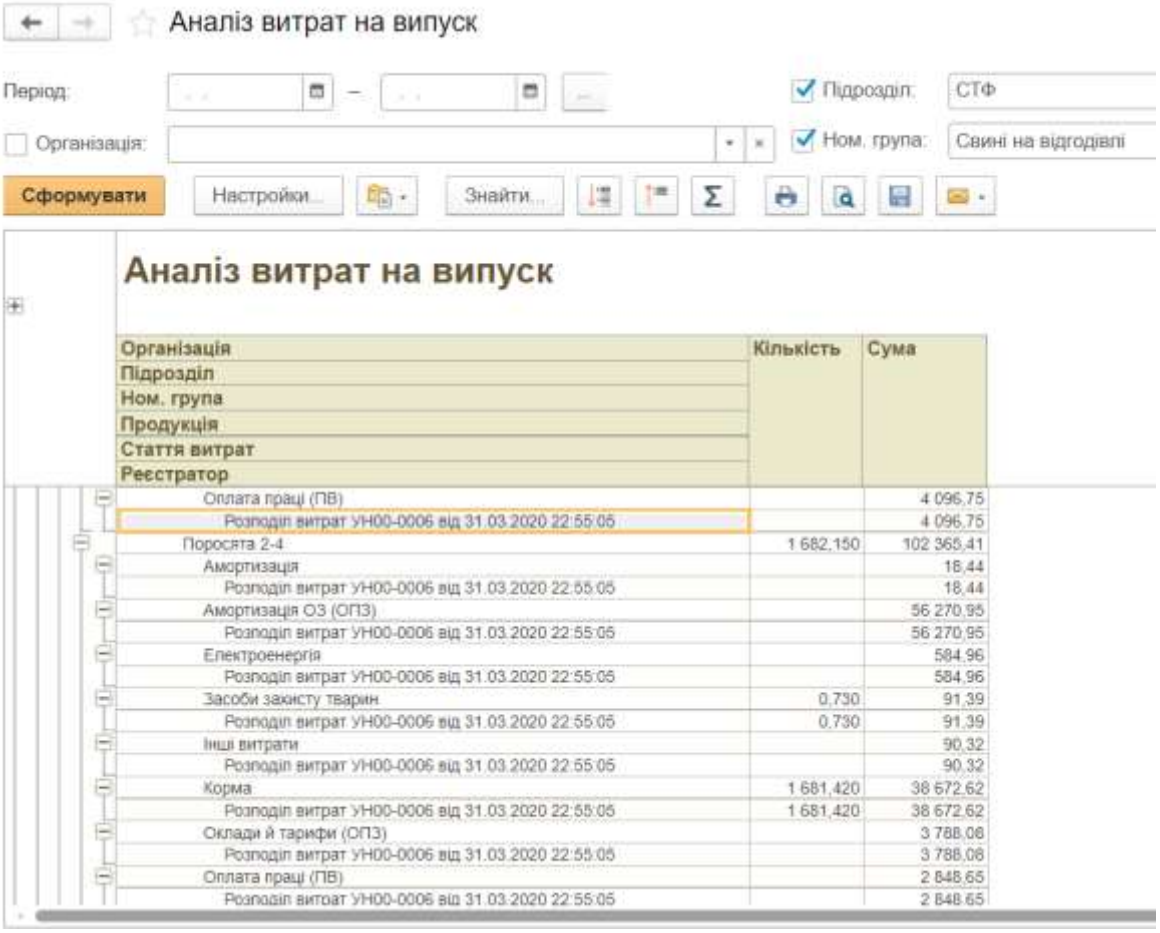


Рис. 3.4 Звіт «Аналіз витрат на випуск» в свинотоварній фермі в ТОВ «Безпечна»

В ТОВ «Безпечна» відсутні також статті витрат «Запасні частини» (код рядка 2010) та «Пальне і мастильні матеріали» (код рядка 2007). Отже, попануємо в ТОВ «Безпечна» з нового звітного періоду ввести статті витрат, які відповідають кодам рядків Звіту про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-сг) (рис. 3.5).

На рис. 3.6 схематично показано формування інформації про витрати виробництва продукції свинарства в ТОВ «Безпечна» від первинних документів до внутрішньої та зовнішньої звітності підприємства.

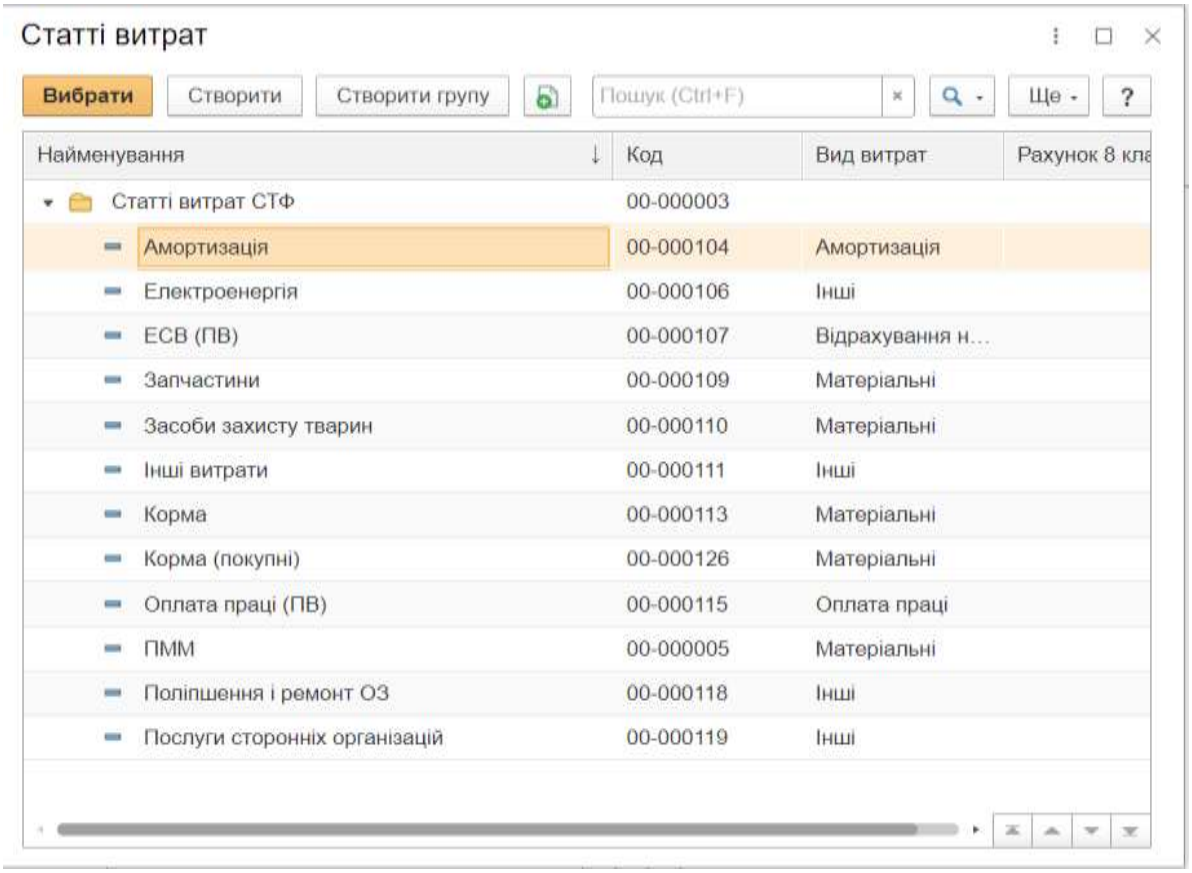


Рис. 3.5 Запропоновані статті витрат виробництва продукції свинарства в ТОВ «Безпечна»

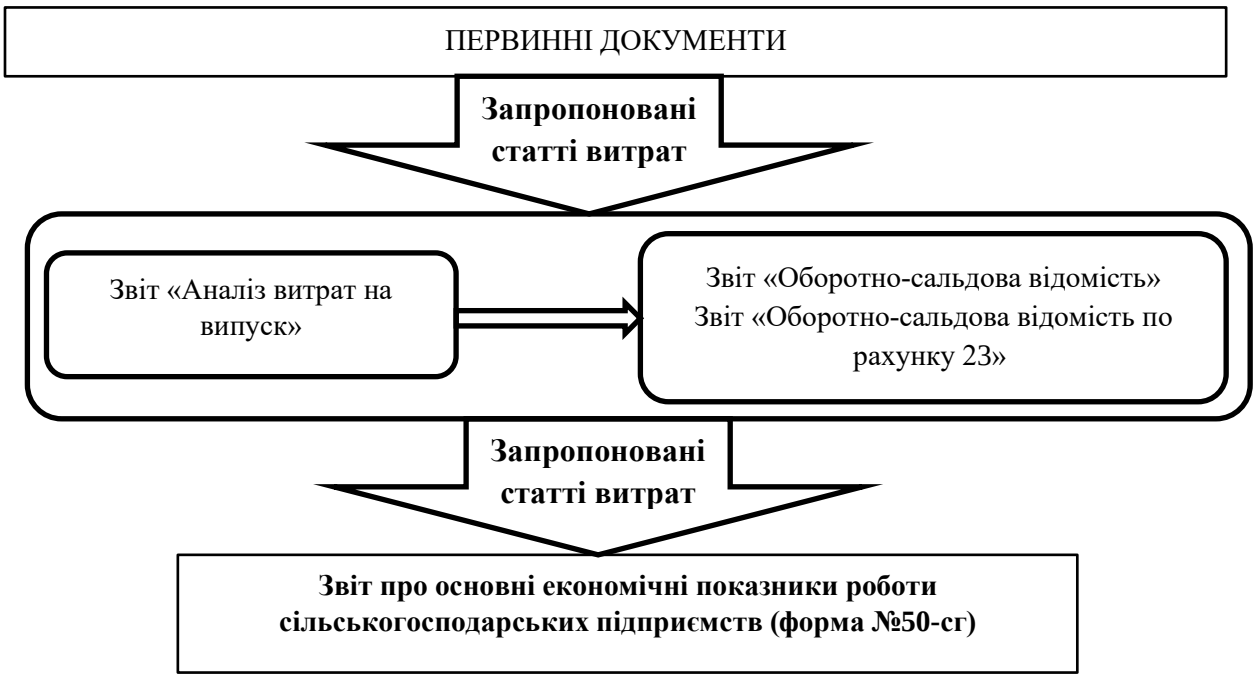


Рис. 3.6 Схема формування інформації про витрати виробництва продукції свинарства в ТОВ «Безпечна»

Таким чином інформація за запропонованими статтями витрати виробництва продукції свинарства буде формуватися в первинних документах та корелювати з внутрішніми звітами в програмі «BAS: Бухгалтерія» та кодами рядків Звіту про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-сг), що значно спростить формування такої звітності.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Необхідність вивчення витрат обумовлена тим, що вони характеризують рівень технології та організації виробництва, ефективність господарювання, яка оцінюється через порівняння витрат та результатів діяльності. А тому велике значення має дослідження економічної сутності витрат виробництва для визначення їх ролі в системі управління діяльністю, досягнення ефективного управління підприємством та оптимізації обліку витрат на виробництво продукції свинарства.

ТОВ «Безпечна» спеціалізується на виробництві технічних культур та виробництва продукції свинарства. В ТОВ «Безпечна» облік ведеться з використанням програмного забезпечення BAS: Бухгалтерія.

Первинний облік витрат з оплати праці при виробництві продукції свинарства оформлюється документами «Нарахування зарплати» та «Подорожній лист тракториста машиніста». Також документ «Подорожній лист тракториста машиніста» використовується для списання витрат палива. Списання кормів, що згодовані свиням відбувається за допомогою документа «Вимога-накладна». Витрати понесені на засоби захисту тварин списуються документом «Лімітно-забірна картка». Послуги сторонніх організацій пов’язані з виробництвом продукції свинарства списуються документом «Надходження товарів і послуг». Для відображення додаткових витрат, які відносяться на собівартість придбаних ТМЦ, у програмі призначений документ «Надходження дод. витрат».

В ТОВ «Безпечна» облік витрат виробництва продукції свинарства ведеться на субрахунку 232 «Тваринництво» субконто «СТФ». За дебетом рахунку 232 з кредиту відповідних рахунків відображають витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції (зокрема, корми, нафтопродукти, електроенергія, паливо, запасні частини, ремонтні та будівельні матеріали для ремонту, оплата

послуг і робіт, що виконуються сторонніми організаціями, та інші матеріальні витрати, амортизація основних засобів, інші витрати).

ТОВ «Безпечна» оцінює продукцію за справедливою вартістю, то в кінці року субрахунок 232 «Тваринництво» субконто «СТФ» закривається таким чином: порівнюють суму обігу по кредиту рахунку 232 «Тваринництво» субконто «СТФ» (вартість оприбуткованої продукції) із сумою обігу по дебету рахунку 232 «Тваринництво» субконто «СТФ» (фактичні витрати).

Для вирішення проблем, пов'язаних з ефективним управлінням витратами виробництва продукції свинарства в умовах воєнного стану в ТОВ «Безпечна» необхідно вжити ряд заходів, а саме:

- Комплексна механізація і автоматизація виробничих
- Підвищення продуктивності тварин та якості продукції
- Поліпшення умов утримання тварин і догляду за ними
- Підвищення продуктивності праці працівників тваринництва
- Постійне удосконалення механізмів і обладнання тваринницьких ферм
- Ліквідація перевитрати кормів за рахунок складання збалансованих раціонів годівлі тварин
- Скорочення витрат з обслуговування виробництва і управління

В ТОВ «Безпечна» проаналізувати витрати виробництва продукції свинарства можна за допомогою звіту «Аналіз витрат на випуск». В ТОВ «Безпечна» статті витрат, що використовуються для формування звіту «Аналіз витрат на випуск» не відповідають статтям витрат, які використовуються для формування розділу 2 «Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства» звіту про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-сг). Таким чином в кінці звітного періоду при складанні відповідного звіту виникають складності віднесення тих чи інших витрат до відповідного коду рядка. Наприклад у звіті «Аналіз витрат на випуск», що сформований за даними бухгалтерського обліку ТОВ «Безпечна» є стаття витрат «Корма», однак в у розділі 2 «Витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського

господарства» Звіту про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-сг) є рядок 2004, в якому має міститися інформація про корма покупні. Виділити їх в системі BAS: Бухгалтерія без введення додаткової статті витрат дуже складно. Сортування такої інформації потребує значних затрат часу.

В ТОВ «Безпечна» відсутні також статті витрат «Запасні частини» (код рядка 2010) та «Пальне і мастильні матеріали» (код рядка 2007). Отже, попануємо в ТОВ «Безпечна» з нового звітного періоду ввести статті витрат, які відповідають кодам рядків Звіту про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-сг).

Таким чином інформація за запропонованими статтями витрати виробництва продукції свинарства буде формуватися в первинних документах та корелювати з внутрішніми звітами в програмі «BAS: Бухгалтерія» та кодами рядків Звіту про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств (форма №50-сг), що значно спростить формування такої звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєва А. В., Васильєва В. Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Випуск 23, частина 1. С.5-9. URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/3.pdf

2. Андросенко О. О. Економічна сутність витрат виробництва та їх роль у системі управління діяльністю промислових підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 15. С. 122-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_15_28

3. Божко М. В. Трансформація категорії витрат в економічних дослідженнях. Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки.2016. № 2. С. 63-68.

4. Бондаренко Н. М., Гузь В. С. Теоретичні засади організації внутрішньогосподарського контролю витрат виробництва у сільськогосподарських підприємствах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Випуск 12, частина 1. С.51-54. URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/13.pdf

5. Бурко К.В. Методи обліку витрат в обліковій політиці сільськогосподарських підприємств. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. № 2. С. 162-178. URL: http://efm.vsau.org/storage/articles/November2019/5PLmet7qO19ts6sIowH Q.pdf

6. Гаврик О. Ю. Методичні підходи до удосконалення ведення управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах — виробників продукції свинарства. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 4. С.36-42. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2021/8.pdf

7. Гайдаржинська О.М. Коверга Д.О. Основні методи калькулювання собівартості продукції та різновиди систем обліку витрат. Економіка і суспільство. 2018. Випуск № 17. С.639-643. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/94.pdf

8. Головацька С.І., Сашко О.П. Внутрішній контроль витрат підприємства: організаційно-методичні аспекти. Молодий вчений. 2016. № 5 (32). С.36-40. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/5/10.pdf

9. Гончарук Н. О., Пасемко Г. М. Інформаційне забезпечення аналізу і контролю витрат на виробництво продукції тваринництва. Вісник ЖНАЕУ. 2016. № 1 (54), т. 2. С. 236-244. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/7018/1/VZNAU_2016_1_2_236- 244.pdf

10.Гуцаленко Л. В., Безух С. Ю. Контрольна функція управлінського обліку витрат виробництва продукції свинарства. Агросвіт. 2021. № 23. С.33-38. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/23_2021/6.pdf

11.Давидюк Т.В. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у вітчизняних нормативних актах: напрями удосконалення. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2016. № 1 (23). С. 6-13. URL: http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n1.html

12.Домбровська Н.Р. Сутність витрат підприємства як обліковоекономічної категорії Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2018. Випуск 3-2 (46). С.133-136. URL: http://www.businessnavigator.ks.ua/journals/2018/46_2_2018/30.pdf

13.Заянц Н.І., Чернецька О.В. Витрати на виробництво в тваринництві як об'єкт обліку. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи : матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 28-39 жовтня 2021 р. : В 2 т. – Том 1. – Дніпро: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2021. С.18-20.

14.Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. №291 (зі змінами, внесеними наказом Мінфіну від 31.05.2012 р. №658). URL: http://dtkt.com.ua/show/2cid06881.html#in

15.Каленич І. С. Економічна сутність витрат і собівартості продукції. Бізнес Інформ. 2019. №11. С. 241–246. URL:

https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2019-11_0-pages-241_246.pdf

16.Коба О.В., Миронова Ю.Ю. Витрати підприємства та їх класифікація для потреб управління й економічного аналізу. Причорноморські економічні студії. 2016. Випуск 4. С. 99-103. URL: http://bses.in.ua/journals/2016/4-2016/23.pdf

17.Колісник Г.М. Ринкові чинники розвитку регулювання витрат підприємницького сектору. Причорноморські економічні студії. 2016. Випуск 8. С.57-61. URL: http://bses.in.ua/journals/2016/8-2016/13.pdf

18.Копотієнко Т.Ю. Економічна сутність та класифікація витрат як об'єкта внутрішнього аудиту. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 23. С.627-635. URL: http://globalnational.in.ua/archive/23-2018/123.pdf

19.Кравченко М.В., Блажко А.В., Вільхова Т.В. Вдосконалення обліку витрат на виробництво продукції на аграрному підприємстві. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. №4. Том 30 (69). С.134-139. URL: http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_4/30_69_4_1 /25.pdf

20.Кравченко М.В., Климова Ю.В. Методичні аспекти обліку і контролю витрат та виходу продукції. Приазовський економічний вісник. 2017. Випуск 2(02). С.151-154. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2017/2_02_uk/32.pdf

21.Кравченко М.В. Теоретичні аспекти обліку та контролю витрат на виробництво продукції у фермерському господарстві. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Випуск 13. С. 576-580. URL: http://global-national.in.ua/archive/13-2016/116.pdf

22.Кравченко О.В., Леоненко К.О. Проблеми організації обліку витрат виробництва. Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 25. С.841-846. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/139.pdf

23. Кривацич М.Ю., Артюх О.В. Внутрішній контроль обліку витрат: методичні аспекти. Економіка і суспільство. 2018. Випуск № 16. С.914- 920. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/139.pdf

24.Кубецька О.М., Остапенко Т.М. Виробництво тваринницької продукції: обліковий і управлінський аспект. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 42. С.212-216. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/42_2019/41.pdf

25.Кубік В. Д. Вплив облікової політики підприємства на формування собівартості виробництва. Economics, management, law: socio-economic aspects of development: Collection of scientific articles. Italy: Copyright by Edizioni Magi, 2016. Vol 2. Pp. 27-32. URL: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7205.

26.Кущ Т.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції. Регіональна економіка та управління. 2017. №1 (14). С.79-83. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/709896.pdf

27.Лепетан І. М. Організація управлінського обліку за центрами витрат у сільськогосподарських підприємствах. Агросвіт № 23. 2019. С.19-24. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/23_2019/4.pdf

28.Макарова Г. С., Мушта В. В. Удосконалення обліку та формування собівартості готової продукції підприємства. Економіка і суспільство. 2016. №3. С. 527–532. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/90.pdf

29.Маркіна І.А., Вороніна В.Л., Рудич А.І. Теоретичні основи управління витратами підприємства. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. № 4 (115). С.140-147. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/26.pdf

30.Мезенцева Н.М., Серікова Т.А. Формування витрат сільськогосподарської продукції в сучасних умовах господарювання. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Випуск 3 (20). С.496-504. URL: http://www.easterneuropeebm.in.ua/journal/20_2019/76.pdf

31.Мелікова Т. О., Троян О. В., Лауреанті Д. С. Удосконалення методики внутрішнього контролю витрат на виробництво для підвищення економічної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С. 34–41. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2019/7.pdf

32.Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України від18 травня 2001 р. № 132. Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ "Ліга". – 2001–2010.

33.Мовчанюк А. В. Економічна сутність виробничих витрат та їх роль у системі управління діяльністю сільськогосподарських підприємств. Економіка та суспільство. 2021. Випуск № 31. URL: http://lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/8186/1/642-1-10-20211018.pdf

34.Назаренко Т. П., Франчук І. Б., Вітер С. А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. Економіка та держава. 2021. № 7. С. 83–89. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2021/16.pdf

35.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336- 13#Text

36.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text

37.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи": Наказ Міністерства фінансів України № 790 від 18.11.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text

38.Одношевна О.О., Гордійко К.В. Оптимізація обліку витрат на виробництво продукції тваринництва. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Випуск 19. С.526-529. URL: http://globalnational.in.ua/archive/19-2017/102.pdf

39.Олійник С. О. Актуальні питання обліку витрат на виробництво продукції. Журнал Науковий огляд. 2018. № 8(51). URL: https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1644/1718

40.Олійник С.О. Особливості обліку та управління витратами на підприємстві. Журнал науковий огляд. 2017. № 5 (37). URL: https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/viewFile/1209/1315

41.Омельниченко О. С. Напрями оптимізації витрат в системі управління. Ефективна економіка. 2016. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4901

42.Онищенко О.В., Куренна О.О., Крикуненко А.С. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: вітчизняний та зарубіжний досвід. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. №2 (25). URL: С.153-157. http://www.vestnikeconom.mgu.od.ua/journal/2017/25-2-2017/34.pdf

43.Орел В.М. Поняття та класифікація виробничих витрат в галузі свинарства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2014. Випуск 2. С.292-297. URL: http://global-national.in.ua/archive/2- 2014/58.pdf

44.Остапенко Я., Юхимчук Д. Питання економічної сутності, класифікації та методів обліку витрат на виробництво молокопереробної галузі. Галицький економічний вісник. 2021. Том 68. № 1. С. 52-61. URL: https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/68/934.pdf

45.Пастернак Я.П. Облікова політика підприємств у частині організації бухгалтерського обліку витрат. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2016. Вип. 17(3). С. 146-150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_17(3)_39.

46.Піскун А.В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. №4 (70). С.55-59. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2020/4_70_2020/11.pdf

47.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. №291. URL: http://dtkt.com.ua/show/2cid06880.html#plan

48.Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text

49.Подмешальська Ю. В., Понякіна К. Ю. Облік та аудит виробничих витрат на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2020. Випуск № 23. С.64-70. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2020/12.pdf

50.Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: zakon.rada.gov.ua

51.Правдюк М.В., Правдюк А.Л. Обліково-нормативне забезпечення управління витратами на біологічні перетворення у тваринництві. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. № 11. С.109-124. URL: http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/xxNMB1mvyraeBKkpZH oe.pdf

52.Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. Редакція від 01.01.2014. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14

53.Свиноус І. В., Гаврик О. Ю., Іванова Л. С. Економічний зміст витрат виробництва в системі управління сільськогосподарським підприємством. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 17. С.17-21. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2016/4.pdf

54.Скрипник С. В. Методичні аспекти формування облікової інформації щодо витрат і калькулювання собівартості продукції у діяльності сільськогосподарських підприємств. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2017. № 2 (38). С. 64–73.

55.Труніна І.М., Авраменко О.І. Сутність затрат у системі управління промисловими підприємствами. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Випуск 2 (13). С.146-149. URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Trunina-I.M.- Avramenko-O.I..pdf

56.Чичуліна К.В., Міщук Є.М., Арзуманян А.С. Сучасні методи обліку витрат. Економіка і суспільство. 2017. Випуск № 13. С.1435-1442. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/239.pdf

57.Чмир С.О. Калькулювання собівартості продукції свинарства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. Випуск 20. С. 98-102. URL: http://www.vestnikeconom.mgu.od.ua/journal/2016/20-2016/24.pdf

58.Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб., 2017. – 166 с.